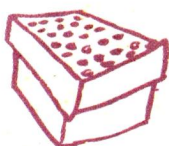

ซากไทย

เรื่องและภาพ : สันติสุข กาญจนประกร

The background of the entire page is a light cream color. It is decorated with several stylized flowers. Some flowers have long, thin green stems and small, round green heads. Others have long, thin pink stems and small, round pink heads. The flowers are scattered across the page, with some appearing in the foreground and others in the background, creating a sense of depth. The overall style is simple and artistic.

ซากไทจง

เรื่องและภาพ โดย สันติสุข กาญจนประกร

Healthy Planet สุขคติท้องเที่ยวชุมชนเพื่อการเรียนรู้
ชาวไทย

เรื่องและภาพ โดย สันติสุข กาญจนประกร
ออกแบบปกและรูปเล่ม น้ำฝน อุดมเลิศลักษณ์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ
978-616-7374-55-0

บรรณาธิการอำนวยการ

ดวงพร เฮงบุญพันธ์

กองบรรณาธิการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
โดย สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สน.3)

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
979/116-120 ชั้น 34 อาคารเอส.เอ็ม. ทาวเวอร์
ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2298 0500 ต่อ 1707
โทรสาร 0 2298 0230

www.thaihealth.or.th และ www.punsook.org

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤษภาคม 2555

ดำเนินการผลิตโดย

เพนไท พับลิชชิ่ง

Penthai Publishing

โทรศัพท์ 0 2736 9918

โทรสาร 0 2736 8891

waymagazine@yahoo.com

คำนำ

ท่ามกลางกระแสวิกฤติเศรษฐกิจโลกครั้งใหญ่เป็นประวัติการณ์ในรอบหลายสิบปี ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่าวิกฤตินี้จะใหญ่ขึ้นอีกเพียงใด จะยืดเยื้อขนาดไหน และวิกฤตินี้จะส่งผลกระทบต่อสังคมไทยชุมชนหมู่บ้านไทยมากน้อยเพียงใด ความวิตกกังวลว่าอาจจะไม่เกิดขึ้นเลยหากปัจจุบันชุมชนหมู่บ้านไทยไม่ถูกลากเข้าสู่ระบบการผลิตเพื่อขาย

นักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้วิเคราะห์ถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยว่าในระบบทุนนิยมยังคงมีอีกระบบดำรงอยู่ในลักษณะคู่ขนาน นั่นคือระบบเศรษฐกิจชุมชนหรืออาจจะกล่าวเป็นศัพท์สมัยใหม่ได้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง

ในอดีตชุมชนหมู่บ้านจะมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เน้นความพอเพียง มีครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้ำใจเป็นพื้นฐานของชีวิต มีพิธีกรรมต่างๆ เป็นระบบการจัดการในชุมชนและให้ความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้เฒ่าผู้แก่ ครอบครัว

ต่อมาหลังจากรัฐและระบบทุนนิยมได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อชุมชน การผลิตเชิงเดี่ยวและลัทธิบริโภคนิยมทำให้ชาวบ้านมีรายจ่ายที่เป็นตัวเงินมากขึ้น เพียงเท่านั้น

ยังไม่พอ สิ่งที่ทำลายความเข้มแข็งของชุมชนที่มากที่สุด
คือ รัฐและทุนเข้าไปถายโอนทรัพยากรจากระบบชุมชน
หมู่บ้าน

ยิ่งรัฐและทุนเข้าไปกอบโกยมากเท่าไร ชุมชน
หมู่บ้านไทยยิ่งประสบความอ่อนแอ คำพูดดังกล่าวไม่ใช่
คำพูดลอยๆ ที่ไม่มีหลักฐานรองรับ หากแต่เมื่อกวาดตา
ไปทั้งแผ่นดินไทย หลังการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมมากกว่า 40 ปี จะมีสักกี่ชุมชนที่คนในชุมชนไม่
ประสบปัญหาความยากจน ไม่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม
หรือไม่ประสบปัญหาสุขภาพ

จากสถานการณ์ดังกล่าวถึงเวลาแล้วหรือยังที่
สังคมไทยควรกลับมาเน้นการพัฒนาที่ไม่มองแต่มิติ
ประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่าและกำไรหรือการตลาด
ด้านเดียว แต่ควรจะเป็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนและ
สังคม

เราไม่ควรลดทอนผู้คนลงไปเป็นเพียงตัวเลข หาก
ควรเป็นเพื่อส่งเสริมศักยภาพและศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์ คำตอบสำหรับคำถามข้างต้นนี้ คงจะต้องช่วยกัน
ค้นหา ไม่ว่าจะใช้ระยะเวลานานเท่าไร

คณะผู้จัดทำ

ย่าไขปลารีวเซียวรสจัดจ้าน ต้มยำกุ้งตัวโต ชูฉีปลา
สีแดงเผ็ดร้อนวางอยู่บนโต๊ะไม้ริมทะเล

ไกลๆ โนน อาทิตยส์หามากสดวงใหญ่ริบลิบ
เหลียมเขา ราวพ้อบ้านริบกกลับไปหาลูกเมีย ก่อนหน้าเรา
เพิ่งข้ามสะพานสวยๆ ที่ทอดตัวเหนือทะเลช่วงหาดเจ้า
หลาว หนุ่มสาวหลายคู่ยกโทรศัพท์ขึ้นเก็บภาพ คนชาย
หมึกบดกำลังทำหน้าที่ ส่งกลิ่นหอมๆ ฟุ้งไปทั่ว ชวนให้
นึกถึงคำเคี้ยวหนึบๆ จัมน้ำจิ้มถั่วลิสง

ธรรมชาติสวยๆ กับมุมใสๆ ดูยังไงก็ไม่เบื่อ

ผู้คนที่ยังไม่ทราบ จันทบุรีเป็นจังหวัดน่าเที่ยว
ตัวเมืองเล็กๆ ริมแม่น้ำสไต้ลต์ลาดเกาห้องแถวไม้ เก๋
ตามสมัยนิยม ห่างจากนั้นราว 30 กิโลเมตร ทะเลเจียบ
คล้ายหญิงสาวยังไม่มีจริต สงบ สงวนท่าที และมีเสน่ห์

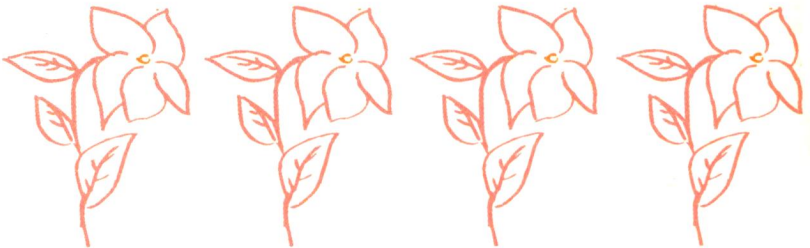

ชวนให้นั่งมองได้นานเป็นวัน

จันทบุรีมีสวนผลไม้ ว่ากันว่าดินที่นี่ปลูกอะไรก็ขึ้น
ถึงได้มีทุเรียนหอมอร่อย เงาะกรอบๆ ลองกองหวานๆ
รวมไปถึงราชนิเวศน์อย่างมั่งคั่งส่งออกไปสู่คนต่างถิ่น นี่ยังไม่
นับรวมพลอยซึ่งเป็นของขึ้นชื่อ

แต่คนที่เปื่อการท่องเที่ยวกระแสหลัก ไม่ได้บอกว่า
นั่งดูทะเล หรือเดินเล่นริมแม่น้ำจันทบุรีเป็นเรื่องน่าเบื่อ
แต่ที่นี่ตำบลชากไทย อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี
มีมากกว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเขายอดฮิตให้เคารพสักการะ
เป็นการท่องเที่ยวแบบช้าๆ ที่ต้องละเอียดอ่านแบบช้าๆ
ถึงจะได้ธรรมรส

โลกหมุนเร็วเหลือเกิน ถ้ายังมีเวลา ผ่อนลมหายใจ
ให้ช้าลงนิด แล้วมารับรู้เรื่องราวดีๆ ซึ่งคนที่นี่ทำกัน
ดีกว่า

01 ชาวผู้เลี้ยงผึ้งราวหญิงสาว

ยืนยันเป็นมั่นเป็นเหมาะว่าไม่ได้มีคาถาอาคม ขนาด ครั้งหนึ่ง ภิกษุรูปหนึ่งขอมาให้เห็นกับตา ผู้ชายคนนี้ทำอย่างไรถึงอยู่กับผึ้งได้ ไม่ใช่แค่ตัวสองตัวแบบที่บินเข้ามา ในออฟฟิศแล้วคนเมืองร้องกรี๊ดกร๊าด แต่นี่มาเป็นรัง

“บอกท่านไปว่าให้หนึ่งๆ ผมไม่ได้มีคาถาอาคม อะไร” อรุณ วิเศษฤกษ์ ชายวัยหกสิบกว่าๆ อธิบายให้ เข้าใจว่าทำไมเขาถึงเลี้ยง และคลุกคลีกับสัตว์มีเหล็กใน ได้อย่างสบายๆ ไอ้โดนต่อยนะมันของธรรมดา แต่ที่ไม่ธรรมดา คือเขาบอกว่า มันก็หลักการง่าย ๆ เหมือนคุณ จีบสาวนั่นแหละ จู่ๆ จะไปถึงเนื้อถึงตัวได้ไหม...ก็ไม่ใช่ ของ อย่างนี้มันต้องค่อยๆ ไอ้โลม นุ่มนวลเข้าไป แล้วผลผลิต หวานๆ ก็รออยู่ปลายทาง...ได้ไม่ยาก

ที่ตำบลชากไทย มีกลุ่มเลี้ยงผึ้งที่ก่อตั้งขึ้นบน พื้นฐานง่าย ๆ คืออยากให้ผึ้งมาช่วยผสมเกสร เพื่อเพิ่ม ผลผลิตทางการเกษตรอย่างผลไม้ นานาชนิด รวมถึง มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชน โดย แกนนำกลุ่มเห็นภาพปัญหาคนใช้สารเคมีเยอะ ศัตรูพืช ตาย แต่ผึ้งซึ่งมีประโยชน์ก็ตายตาม จึงไปรับการอบรม เลี้ยงผึ้งจากศูนย์อนุรักษ์และขยายพันธุ์ผึ้ง

“ผึ้งมีหน้าที่ช่วยผสมเกสรตัวผู้กับตัวเมีย” อรุณว่า

พลางเดินนำเข้าไปในสวนป่าหลังบ้าน ที่คารดาศไปด้วย ต้นไม้นานาพันธุ์ ทั้งที่กินได้ และนำมารักษาโรคภัยได้

“เราจะเลี้ยงตามป่าที่มีดอกไม้เบ่งบานในป่า ซึ่ง บางครั้งเราก็มีเพื่อนตามที่ต่าง ๆ คอยส่งข่าวให้ ดอกไม้ ที่จะให้น้ำผึ้งมาก ๆ ก็พวกทานตะวัน ใครอยากใช้งาน จะ โทรมาบอกเรา เช่น...ลุง สวนผม ลิ้นจี่บานแล้ว ต้องการ ผึ้งสักยี่สิบถึงสามสิบรัง ผมก็จะถามว่า คุณมีลิ้นจี่กี่ไร่ ลิ้นจี่กี่ปี พันธุ์อะไรบ้าง ถ้าบอกมีค่อมอย่างเดียว ผมไม่ ไป เพราะมันไม่ผสม พันธุ์นี้มันเป็นกะเทย ถ้ามีพันธุ์ อื่น ๆ ต่างสายพันธุ์ อย่างนี้ไปได้ เราก็ยกเป็นกล่องเลี้ยง ผึ้งไปเลย

“ถามเรื่องน้ำผึ้ง หน้าฝนมักไม่เก็บกัน เพราะ

ความชื้น สูง และ น้ำหวานในดอกไม้ ก็ไม่มี ฝนล้างหมด มีที่พอเลี้ยงผึ้งได้ หน้าฝนคือดอกงา เอาดีสุดในการเก็บ คือ ปลายฝน ต้น หนาว พฤษจิกายน- ธันวาคม ส่วนวงจรวง ผึ้ง เกิดโดยพักตัว สามวัน เกิดมาสาม

วันแรกได้กินนมผึ้ง สี่วันกินเกสร พักตัวอีกสิบเจ็ดวัน อายุยี่สิบเอ็ดวัน ออกมาเป็นตัวเต็มวัย เสร็จแล้วมาทำงานในรังอีกยี่สิบเอ็ดวัน ถึงออกบิน อายุการตายคือไม่เกินเก้าสิบวัน”

อรุณยกถาดผึ้งออกจากกล่องสี่เหลี่ยม น้ำผึ้งน้ำๆ เยิ้มอยู่ด้านใน ควันที่ใช้รมเพื่อไล่ผึ้งจากรังรอยตัวห่มคลุมสวนป่า ให้ภาพกึ่งจริงกึ่งฝัน รวบรวมหลุดไปอยู่ในโลกนิทาน

“ความรู้เรื่องเลี้ยงผึ้งนั้นไม่มีเลย แต่สมัยวัยรุ่นเป็นนักล่ำรังผึ้งมาก่อน ตีผึ้งในป่า พออายุเยอะหน่อย มาคิดว่า ทำอย่างไรถึงจะดูแลเขาได้บ้าง อีกอย่าง ที่นี้สมัยก่อนป่ายังสมบูรณ์ เหล่าแมลงและสัตว์มีมากมาย พอผลไม้ ออกดอก ก็มีแมลงคอยผสมเกสรให้ติดผล แต่สมัยนี้ ด้วยวงจรการผลิตที่ผิดเพี้ยน เราก็ไปเอายาฆ่าแมลงมาใช้ ซึ่งจริงๆ มันใช้ฆ่าศัตรูพืช แต่แมลงที่มีประโยชน์พลอยตายไปด้วย

“แต่ก่อนทำสวน ทำสารพัด ทุกวิธีเพื่อผสมเกสรติดบ้าง ไม่ติดบ้าง เสียเงินไปมาก เอายาฉีดเข้าช่วย ผลผลิตก็ออกมาไม่สวย กระทั่งผมได้ทุนจากรายการวิทยุ อาจารย์จากศูนย์อนุรักษ์และขยายพันธุ์ผึ้งท่านหนึ่งบอกว่า คนทำสวน โดยเฉพาะสวนเงาะ ถ้าไม่ติดผล ให้ลองมาปรึกษากับทางศูนย์ฯ ทางนั้นบอกว่า ถ้าผมไม่เชื่อ จะลอง

ให้ยืมผึ่งไป ปรากฏว่า ติดทั้งสวน คราวนี้เราเลยเชื่อ

“เลยโทรไปถามว่า ผึ่งสีลังนี้ ขอซื้อได้ไหม ราคาเท่าไร ทางนั้นบอกว่า ผึ่งมันเป็นของหลวง ขายให้ไม่ได้ ผมต้องไปศึกษาถึงวิธีการเลี้ยงให้เป็นเสียก่อน เลยเข้าไปอบรม แต่การอบรมมันก็ได้แค่ทฤษฎี ต้องมาสะสมประสบการณ์เอาเองในสนามจริง หลายคนซื้อผึ่งมาเลี้ยง ตายหมด ครั้งแรกผมซื้อมาห้าลัง ลังละหนึ่งพันแปดร้อยบาท”

คล้ายๆ อรุณต้องการบอกว่า ของอย่างนี้ต้องค่อยเป็นค่อยไป ค่อยๆ เดินตามผู้รู้ อย่าทำเป็นผู้ดีตื่นแดง รักจะเลี้ยงผึ่ง ต้องลุยให้ถึงรัง ไม่อย่างนั้นกลับไปเถอะเสียเวลาเปล่า

“มันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ถ้ามาถึง นั่งในรถ มองอย่างเดียว ก็กลับไปเลย มันต้องลงมาคลุก ไม่ต้องกลัว จะต่อยเตะอย่างไรช่างมัน” คำสุดท้ายนี้เขาพูดเน้นๆ ช่างมัน อันที่จริงด้วยสไตลส์นักเลงลูกทุ่ง ระหว่างคำว่าช่างกับมันมีอีกคำแทรกอยู่ (ช่าง...มัน) แต่เซ็นเซอร์ไว้ก่อนดีกว่า

“ตอนผมฝึกแรกๆ เจ้า

หน้าที่ศูนย์ยังง บอກให้ระวัง เพราะมันต๋อยเจ็บ ผมเดิน
คุ่ม ๆ เลย ความที่เคยโดนผึ้งหลวงต๋อยมามากแล้ว”

รังผึ้งถูกทยอยนำไปที่เครื่องสลัดน้ำผึ้ง อีกเดี๋ยว ผล
ผลิตหวาน ๆ จากเจ้าตัวเล็กตัวน้อย จะได้รับการบรรจุลง
ขวด เราแอบกลืนน้ำลาย หวังได้ชิมรสชาติ

“เดี๋ยวเอาไปกินสักขวด จะได้รู้ว่า น้ำผึ้งสด ๆ มัน
รสดีแค่ไหน” อรุณว่า บอກให้ลูกชายทำตามทีสั่ง หมตรุ่น
เขาแล้ว ก็มีรุ่นลูกนี่แหละ ที่จะมาช่วยทำต่อ

ทีบอກว่าผึ้งช่วยผสมเกสร ถามว่าแล้วผลผลิต
ผลไม้มันเพิ่มขึ้นจริงแค่ไหน เรื่องนี้ อรุณยืนยันด้วยเสียง
หนักแน่น ว่าเพิ่มเป็นเท่าตัว

“เพิ่มชัดเจนมาก ผลผลิตของผลไม้เพิ่มขึ้นร้อย

เปอร์เซ็นต์ ผลไม้ถ้าไม่มีแมลงผสมมันจะไม่ติด เหมือน
 สุกภาพสตรีไม่มีสามี ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ มันก็ไม่มีลูก
 มันอย่างเดียวกัน (หัวเราะ) อีกอย่าง ผึ้งมีส่วนทำให้
 ความเป็นธรรมชาติกลับคืนมา จากที่เคยแห้งแล้ง จะ
 เชี่ยวชุ่ม ผลไม้ติดผล ไม่ว่าไม้เมืองหรือไม้ป่า ทำให้
 ฝนตกตามฤดู เป็นวงจรกันไปหมด เจ้าของสวนบาง
 สวน ไม้ไม่เคยติดผล เคยพึ่งร้ายขายยา เหมือนที่ผม
 เคยทำเมื่อปี 35-38 ซึ่งร้านยาก็ได้แต่แนะนำให้ใช้
 ยาตัวโน้นตัวนี้ เป็นการทำลายธรรมชาติ เราเองไม่มี

ความรู้ ผมมีที่อยู่แถวเขา เอาฝั่งไปไว้ เเจาะติดแดงไปหมด อากาศก็ดี

“เพื่อนผมมีส่วนเจาะอยู่จังหวัดตราด บางคนต้องขายหมด เพราะเจาะไม่ติด แต่อีกคน เอาฝั่งไปลง ที่ดินยังอยู่ เเจาะก็ได้เก็บเกี่ยว อีกอย่างนะ เรื่องยาฆ่าแมลงเมื่อก่อนเคยเจาะเลือด มีสารพิษตกค้าง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว คนแถวนี้เมื่อก่อนหน้าเหลือง ตัวเหลือง ยิ่งทำแกงยิ่งตายเร็ว สมัยใช้สารเคมี ขนาดใส่หน้ากาก ป้องกันทุกอย่าง ยังตกค้างในเลือด บางคนฟันไม่ใส่อะไรเลย ยังมาค่อนข้างอดผม บอกว่าเราอ่อนแอ ไอ้คนนั้น ไม่นานปีตามองไม่เห็นแล้ว”

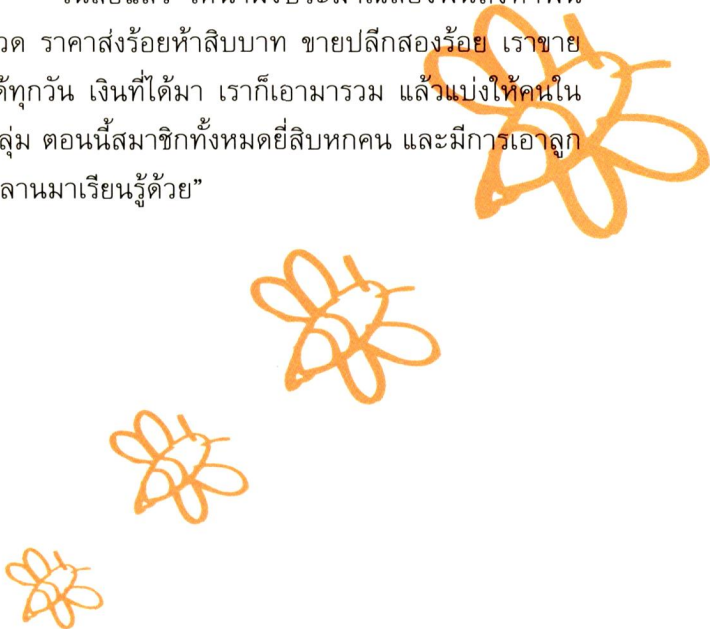
เราลองชิมน้ำผึ้งสดๆ หวานชื่นใจดีจริงๆ คุ่มค่าการรอคอย

“ตอนนี้เราส่งฝั่งไปตราด ระยอง แต่สร้างกติกาไว้ นะ เช่น คุณจะเอาฝั่งเราไป ต้องมั่นใจด้วยว่า รอบสวนคุณ ภายในอาณาเขตหนึ่งกิโลเมตร ต้องไม่ใช้ยา ถ้าทำของเราตายเกินที่กำหนด คุณก็ต้องชดใช้ ทำฝั่งสูญหาย คุณต้องเป็นคนตามกลับมาให้เรา เรื่องพวกนี้ที่ทำไป เพราะผมรักฝั่งของผม ไม่ใช่เห็นแค่มันเป็นตัวสร้างเงินคือเอาฝั่งของเราไป ก็ต้องดูแลด้วย ทำเป็นหนังสือสัญญาเลย จริงๆ เรายังไม่เคยเจอนะ แต่ทุกอย่างมันต้องมีการเตรียมพร้อม

“เหมือนมีคนจะมาขอลูกสาวเรานั้นแหละ ต้องมาศึกษากันก่อน ถ้ามไถ่กันสักนิด เคยเลี้ยงหรือยัง เลี้ยงแล้วทำไมตาย ถ้าไม่เคยเลย ก็ต้องมาช่วยกันแบกรังผึ้งก่อน มาฝึก มารู้ศัตรูผึ้ง แค่อ่านตำราอย่างเดียว แล้วเลี้ยงได้ ป่านนี้ผมต่อยมวยได้แชมป์โลกไปแล้ว เพราะอ่านนิตยสารมวยอยู่บ่อย ๆ ของอย่างนี้นั่นต้องซ้อม (หัวเราะ)”

เข้าใจเปรียบเทียบ เจ้าคารม ถ้ามองเรื่องราวได้จากการขายน้าผึ้งดีกว่า

“เฉลี่ยแล้ว ได้น้ำผึ้งประมาณสองพันถึงห้าพันขวด ราคาส่งร้อยห้าสิบบาท ขายปลีกสองร้อย เราขายได้ทุกวัน เงินที่ได้มา เราก็กะมารวม แล้วแบ่งให้คนในกลุ่ม ตอนนั้นสมาชิกทั้งหมดยี่สิบหกคน และมีการเอาลูกหลานมาเรียนรู้ด้วย”

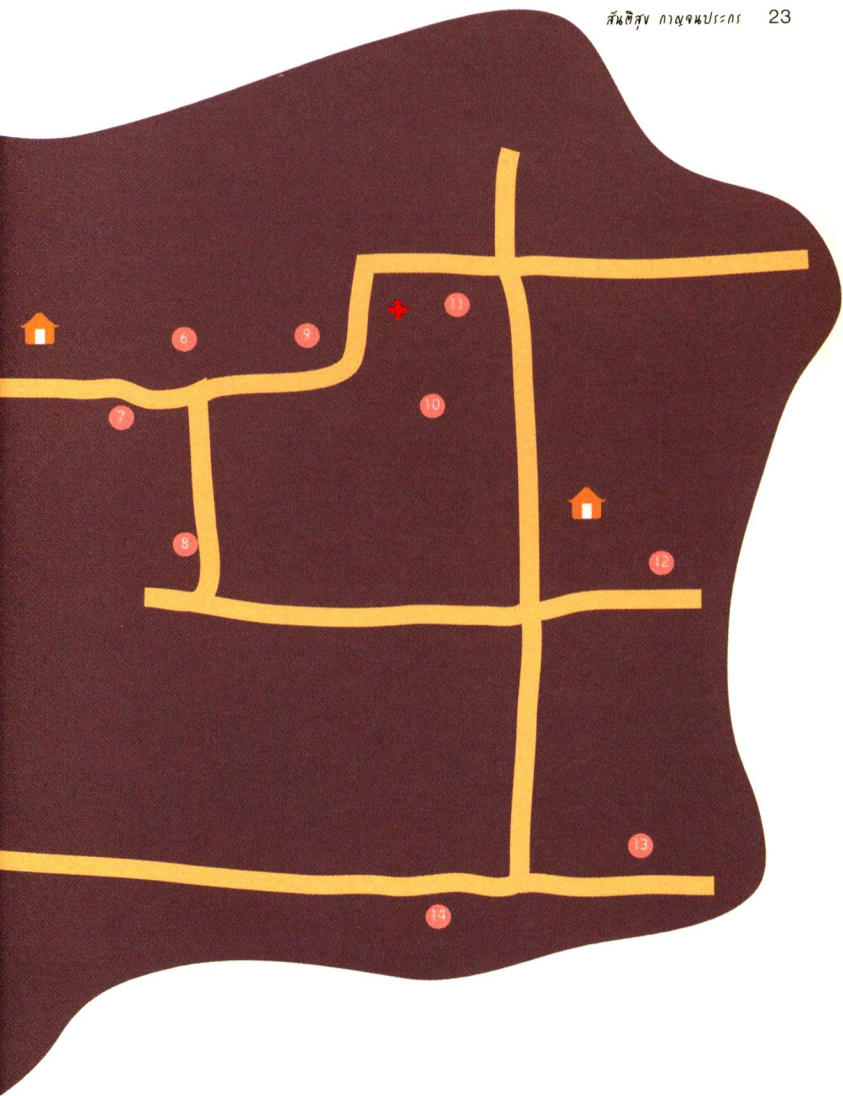

แผนที่แหล่งปฏิบัติการเรียนรู้ ชาวกาหลง

- 01** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนวัดชากไทย
- 02** อาหารพื้นบ้าน
- 03** บริหารจัดการน้ำ
- 04** ไร่สวน
- 05** กลุ่มเลี้ยงผึ้ง
- 06** ตำรวจอาสา
- 07** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนวัดเนินมะหาด
- 08** ดินแบบพลังงานชุมชน
- 09** กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์
- 10** ชมรมผู้สูงอายุ
- 11** ศปสช.
- 12** หมอพื้นบ้าน
- 13** กลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุด
- 14** กลุ่มสตรีตำบล
- 15** ศูนย์เรียนรู้ตำบล
- 16** กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

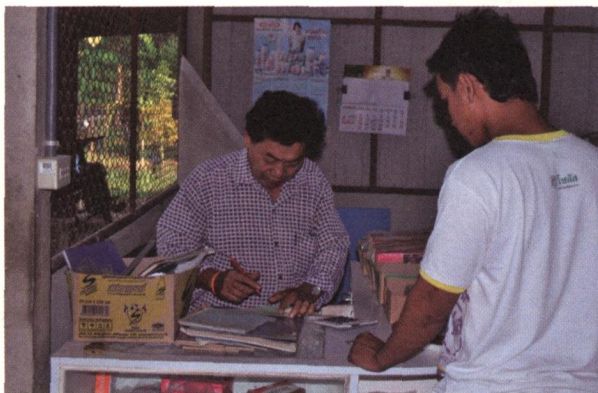

02 สักว่เอง
แล้วางในร้านค้าตัวเอง

.....

ภาพข้าวเปลือกสีทองต้องแสงแดดสวยเหลือเกิน เรา
อดใจไม่ไหวต้องก้มตัวลงกดเก็บภาพไว้ในกล้อง นี่ถ้า
มีโทรศัพท์ทันสมัยแบบคนอื่น คงอัพโหลดอวดภาพให้
ชาวบ้านชาวช่องดูบนเว็บไซต์ เน็ตเวิร์ค แต่ไม่มีก็ไม่
เป็นไร ของแบบนี้ มาเห็นด้วยตา อาจดีกว่ามองภาพ
แห้งๆ ในจอคอมพิวเตอร์

คนชาไทยตั้งร้านค้าชุมชนเอง ขายของอุปโภค
บริโภค และยังมีการขายข้าวที่สีกันเอง มีกิจกรรมการ
เชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน เพื่อชุมชนจะได้บริโภค
ข้าวสารปลอดสารและราคาถูก รวมถึงชุมชนจะได้รับ
เงินปันผลจากกำไรที่เกิดจากการบริหารงานของชุมชน

สุทิน ครุฑทอง และรุ่งนภา แก้วคล้า สองผู้บุกเบิก

เรื่องนี้ ช่วยกันเล่าถึงที่มาที่ไปได้งบเอสเอ็มแอลมา 250,000 บาท จึงประชุมกันคิดสร้างอาคาร ซื้อมือเครื่องสีข้าวเล็ก เพื่อสีขายในหมู่บ้าน พอชาวบ้านมาซื้อ ก็บ่นว่ามีข้าวให้ซื้อแค่อ่างเดียว ไม่มีสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างอื่นเลย สรุปว่า โรงสีเกิดปี 2549 ร้านค้าเกิดปี 2551

“เลยประชุมกันอีกว่าจะสร้างร้านค้า เรียกหุ่น ก่อนมีโรงสี ชาวบ้านซื้อข้าวตามตลาดนัด มันก็ดีนะ แต่ถ้ามาซื้อที่นี่ จะมีการปันผลคืน คนซื้อคนขาย ได้มีการพูดคุยกัน ข้าวเราก็ไม่ได้ขายแพง อีกอย่าง ข้าวตามตลาดมีการผสม เป็นข้าวที่เรียกว่าจับฉ่าย แต่ของเรานี้สั่งตรงจากชาวนาเลย เราสีเอง เราก็เห็นว่ามันดีอย่างไร”

เรวัต นิยมวงศ์ รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลชากไทย หนึ่งในผู้ร่วมขับเคลื่อนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะ นั่งฟังอยู่ข้างๆ เขาอธิบายเพิ่มเติมว่า

“เมื่อก่อนชุมชนชากไทยทำนานะ แต่วันนี้เราโดนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำลายหมด พอดีมีพรรคพวกรู้จักกัน ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อรับซื้อข้าวจากคนทำนาที่เป็นสมาชิก แล้วข้าวมันล้น เราตกลงกัน ว่ามาเป็นเครือข่ายกัน ซื้อข้าวมาสีในราคาทุน สิ่งที่เราได้คือข้าวในราคาที่ เป็นธรรมกับชาวบ้าน และข้าวที่สีสดๆ ปลอดภัยเคมี ณ

วันนี้ การสืบทอดต่างๆ ไป บางครั้งก็มีการใส่สารกันมอด

“ข้าวที่เราบริโภคใช้กระบวนการปลูกแบบที่ใช้คำว่าปลอดสาร คือใช้สารเคมีน้อยมาก เพราะเราใส่ใจเรื่องสุขภาพของผู้บริโภคด้วย ชาวไทยเองไม่ได้มีความรู้เรื่องของข้าวมากนัก จึงอาศัยความรู้จากกลุ่มที่เราไปซื้อข้าวมา เมื่อก่อนเราเคยคิดจะหาข้าวจากกลุ่มอื่นๆ ที่ทำมาหากินล้วนๆ ไม่มีความผูกพันกันแบบเพื่อน ปรากฏว่าสีแล้วข้าวหักหมด”

“ขาดทุนมาก หนึ่งตัน ได้เป็นข้าวแค่สี่ร้อยกิโลกรัม ขาดทุนอยู่สองรอบ การที่เราไม่มีเครือข่าย ไม่มีเพื่อน จะลำบาก ข้าวนี้ดูยากกว่าทุเรียนอีกนะ” สุทินเสริม

รองเรวต์ว่าต่อ “อีกส่วนที่ได้คือเรื่องของแกลบ ของรำ ไปเชื่อมโยงกับกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นส่วนผสมหนึ่ง และเอาส่วนหนึ่งไปให้โรงเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนใช้ปลูกผัก หรือให้ชาวบ้านเลี้ยงปลา เลี้ยงหมูหลุม เหล่านี้คือส่วนที่เราได้ทางอ้อม ซึ่งเกิดจากหลักคิดง่ายๆ ว่า คนเราต้องกินข้าว และมองการทำงานที่เป็นเครือข่าย เราไม่ได้คิดว่าตัวเองทำแล้วได้อะไร แต่คิดว่า ทำแล้ว คนอื่นที่อยู่ในพื้นที่ ที่เป็นเพื่อนเราได้อะไรด้วย อย่างที่อื่นน้ำท่วม ทำไมเราต้องไปช่วย เพราะเราต้องอยู่แบบเป็นเครือข่ายกัน”

ผลประโยชน์ต่อการเตือนคิดเป็น
เม็ดเงินกว่าห้าหมื่นบาทสำหรับการขาย
ข้าว

“ทั้งคนในตำบลและตำบลข้าง
เคียงที่มาซื้อ ผ่านไปผ่านมาก็มาซื้อ อีก
อย่างคือตรงนี้เป็นศูนย์เรียนรู้ ขาจรที่มา
ซื้อ มีเหตุผลอยู่ด้วยกันสองสามอย่าง
คืออยากสนับสนุนกิจการของชุมชนด้วย
รวมถึงเคยซื้อไปกินแล้วมันโอเค อีกอย่าง
กระบวนการที่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วม
ซึ่งจริง ๆ ในชุมชนมันมีร้านค้า แต่เราต้องทำให้รู้สึกว่า ไม่
ไปแย่งลูกค้าของเขา ไม่ได้ตัดราคากัน

“ของบางอย่างเราขายถูกกว่าร้านค้านั้น ๆ จริง
เพราะเราต้องการดูแลคนส่วนใหญ่ เพื่อคานราคาสินค้า
ไม่ให้ขายสูงเกินไป เช่น น้ำมันพืชตอนที่ขาดตลาด ขาย
กันราคาสูง ๆ เราก็ใช้ที่นี่แหละ เป็นตัวคาน เขาก็มาซื้อที่
นี้กัน เป็นเหมือนสวัสดิการชุมชนที่ดูแลภาพรวม แต่ของที่
เราขาย บางอย่างขายไม่ดี เราก็ต้องเอามาลง เพื่อทำการ
เฉลี่ยให้บางอย่างสูงกว่าร้านค้าบ้าง เพราะไม่อย่างนั้น
ร้านค้าอื่น ๆ จะคิดว่าเราเป็นศัตรู ซึ่งเราไม่ได้ขายต่ำกว่า

คุณไปทุกอย่าง บางอย่างเราขายเท่ากัน บางอย่างขายสูงกว่าคุณเยอะ นี่คือเรื่องของเทคนิค”

สินค้าต่าง ๆ มีที่มา 3 ทาง ส่วนหนึ่งมีรถวิ่งส่ง เช่น น้ำอัดลม เครื่องดื่มต่าง ๆ ส่วนที่ 2 ตัวกรรมการร้านค้าเป็นคนวิ่งไปซื้อจาก 2 แหล่ง คือร้านค้าขายส่ง ทั้งในพื้นที่และในเมือง

“แต่เราไม่มีการจ้างตายตัว ว่าต้องจ่ายค่าน้ำมันเท่าไร เพราะนี่คือร้านค้าชุมชน เราใช้วิธีแบ่งสัดส่วน ถ้าคุณซื้อครั้งนี้ หนึ่งร้อยบาท เราให้ค่าน้ำมันสองบาท ซื้อมากได้มาก ซื้อน้อยได้น้อย เป็นการเฉลี่ย เพราะไม่อย่างนั้น วันไหนซื้อน้อย กำไรของร้านมันจะไปอยู่ที่ค่าน้ำ

กลับ

มันหมด นี่คือการสร้างจิตอาสาโดยทางอ้อมด้วย

“เรามีทำเป็นคูปองลินคำ คนที่เป็นสมาชิกมาซื้อ จะเขียนในคูปองไว้ ปลายปีก็จะมารวมตัวเลข ว่าทั้งปี คุณซื้อไปเท่าไร แล้วเฉลี่ยคินตามเปอร์เซ็นต์ปันผล คน เป็นสมาชิกได้สองส่วน ทั้งหุ้นและซื้อของ”

ถามถึงคุณภาพข้าว เรวัตยออมรับว่า ถ้าเป็นพันธุ์ หอมมะลิสู้ข้าวทางแถบอีสานไม่ได้

“ของจันทบุรีเป็นข้าวขาวมะลิ อย่างวันนี้ก็มีมา ส่ง เราสู้ด้วยข้าวซ้อมมือที่ทำตลาดเอง เป็นข้าวแบบ ชาวบ้านๆ เพื่อดูแลสุขภาพ เรื่องของราคา ถ้าเป็นที่เรา สีเอง จะถูกกว่าท้องตลาดประมาณห้าบาท ต่อถัง”

“คิดปลูกข้าวเองไหม” เราถาม

“นั่งคุยกันตลอด มีพื้นที่อยู่ หนึ่งร้อยเก้าสิบไร่ คิดกันว่าจะทำเป็นข้าวไร่ ปลูกแล้วให้คนในชุมชนดูกันเอง ข้าวไร่ไม่ต้องการน้ำมาก แต่ต้องดีอีกตลาด เป็นเรื่องของข้าวหอมมือ ข้าวปลอดสาร จุดขายอีกแบบ”

เขาเล่าว่า จริงๆ ในชาวกไทยเคยปลูกข้าวมาก่อน

“ด้วยเรื่องของเศรษฐกิจ ก็เปลี่ยนเป็นทำสวนผลไม้กันหมด แต่จริงๆ เพราะราคาข้าวมันถูกลงด้วย ในขณะที่ราคาผลไม้แพง ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ ประกอบกับการโปรโมตจากภาครัฐว่า ใช้สารเคมีอย่างนี้ ปุ๋ยอย่างนี้ จะได้ผลผลิตอย่างที่ต้องการ คนเลยเปลี่ยนความคิดกันหมด พอเป็นสวนผลไม้ จะกลับไปทำนา ลำบากแล้ว แต่พยายามฟื้นฟูกำลัง เริ่มมีคนหันมาปลูกเพื่อเอาไว้กินเอง และยังนำมาสีที่โรงสีของเราได้ด้วย”

หลายๆ ที่ หลายๆ กิจกรรม พอเริ่มต้นก็ดูสวยงามไปหมด ครั้นเวลาผ่านไป หยากไยเกาะ ใช้งานไม่ได้จริง

“โรงสี ร้านค้าของเราอยู่ได้ด้วยตัวเอง ส่วนหนึ่งได้กำไรคืนด้วย ร้านค้าห้าหมื่นบาท ข้าวอย่างที่บอกไปอยู่ที่ห้าหมื่นบาท รายได้ประมาณหนึ่งแสนต่อเดือน คนที่อยู่เฝ้าร้านก็ทำด้วยจิตอาสา เดือนหนึ่งได้ค่าจ้างสามพัน

บาทเท่านั้น คนที่ทำงานตรงนี้ ต้องมีจิตอาสาด้วย คนที่เป็นกรรมการต้องซื่อสัตย์ สุจริต เพราะเวลาคนมาซื้อของ ไซ้ห้าสิบบาท ถ้าจะเอา ถามว่าเรารู้ไหม ไม่หรอกของมันเต็มร้าน

“อีกส่วน สมาชิกต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมจริงๆ ช่วยดูแลร้าน อุดหนุนร้าน หรือเรื่องของข้อมูล ที่ผ่านการแนะนำจากสมาชิกต่างๆ เช่น ให้ปรับปรุงร้านอย่างไร อยากได้สินค้าแบบไหนมาขาย ไม่ใช้กรรมการอยากขายอะไรก็ขาย ทุกสิ่งอย่างมันจะอยู่ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายมีส่วนร่วม นี่คือคำตอบหนึ่งของความยั่งยืน”

จิตอาสา คำนี้ดูดี แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น คนที่มีจิตอาสา ก็สมควรได้รับสิ่งตอบแทนจนสามารถดูแลตัวเองได้ หากตัวเองยังดูแลไม่ได้ จะไปเทศน์ใครคนอื่นได้อย่างไร...จริงไหม

เห็นทำเรื่องร้านค้าชุมชน อดไม่ได้ที่จะถามถึงเรื่องห้างค้าปลีก-ส่งใหญ่ๆ ว่าทำร้ายร้านตลาดของชาวบ้านไหม

“ถ้าในเมืองกระบพอสมควร แต่บ้านนอก มีกระบพบางส่วน เนื่องด้วยเป็นค้าปลีกที่ใหญ่ แต่บางแห่ง

เราก็สามารถซื้อสินค้าในราคาส่ง สรุปร มีทั้งทำลายและ
ส่งเสริม อย่างที่เล่าไป ว่ามันเป็นเทคนิคของการซื้อมา
ขายไป ส่วนของการทำลาย คือคนจะแหกกันไปซื้อของ
ตามห้างใหญ่ๆ แต่มันต้องขึ้นอยู่กับการบริการของเรา ที่
ชาวบ้านไม่เอาห้างค้าส่งใหญ่ๆ ต้องดูตัวเองด้วย ว่าเรา
บริการสู้ในด้านไหนได้บ้าง

“บางร้าน สินค้าจะเลือกก็ไม่ได้ อยากได้
ปลากระป๋อง คนขายก็จะหยิบให้ บวบบ้าง อะไบบ้าง
บางทีก็เปลี่ยนไม่ได้ แต่ร้านเรา มีแม้กระทั่งซื้อยาฉีดยุ้ง
ไปแล้ว ทำจุกหายเอง กลับมาเปลี่ยน เรายังยอม สังคม
แบบนี้ มันก็มีความอบอุ่น ไม่มาซื้อของ ก็ยังมานั่งคุยกัน
ได้ การจะเดินขบวนประท้วงห้างร้านใหญ่ๆ ต้องคำนึง
ด้วยว่าเราต้องอยู่ร่วมกัน สิ่งสำคัญคือ มันต้องหาจุดร่วม
ให้ได้ เราในฐานะผู้บริโภค สามารถหล่อเลี้ยงให้สองส่วน
อยู่ด้วยกันได้”

ข้างๆ โรงสีและร้านค้าชุมชน ไม่ไกลนัก บึงน้ำ
สีมรกตตั้งอยู่ เย็นๆ ชาวบ้านคงได้ใช้พักผ่อนหย่อนใจ
น่าอิจฉาจริงๆ

03 แ่งน้ำ แ่งชีวิต จัดการดี ชีวิตรอด

ริมบึงน้ำ ไตรัมไม้ ผู้ชายสองคนกำลังตกปลา
แม่ไม่ชอบ แม่รู้ว่ามันบาป แต่ภาพผู้ชายกับคัน
เบ็ด ก็ดึงดูดความสนใจเราได้ทุกที

“บ่อนี้ไม่ค่อยมีปลาหรกพอหนุ่ม อีก
บ่อทางโน้นสิ ชุมกว่า” ประวิทย์ หนูเชื้อเรียง
อดีตกำนันมาดลูกทุ่งตะโกนบอก ก่อนกลับมา
สู่เนื้อหาที่เราต้องการ

ในชาไทยมีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับ
กลุ่มระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม โดยเจ้าของสวนมีส่วนร่วมรับ
ผิดชอบค่าใช้จ่ายการจัดการน้ำระดับหมู่บ้าน
เป็นการร่วมใช้น้ำจากบ่อน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ใน
ตำบล ทำท่อส่งน้ำไปตามสวนของสมาชิก และ
ได้มีการกำหนดข้อตกลงการใช้น้ำร่วมกัน ทำให้
ชาวบ้านในชุมชนมีน้ำใช้ในสวนตลอดทั้งปี

ต่างจากเมื่อก่อน ที่มีแต่การแก่งแย่ง
ไม่ใช่งินดีชิงเด่น แต่ชิงดีชิงน้ำ ประมาณ มีใคร
ยาว สู้บได้สู้บเอา

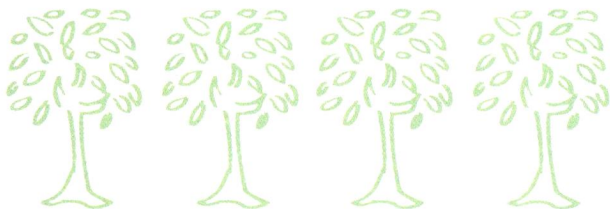
“เมื่อก่อน ชาวบ้านต่างคนก็ต่างเอา

เครื่องสูบน้ำมาดูดน้ำจากบ่อไป” ประวิทย์กล่าว

“ต่างคนต่างแย่ง จากมีบ่อเดียว ขุดเพิ่มสองบ่อก็ยังไม่พอ สามบ่อก็ยังไม่ไหว คนที่ใกล้หน่อยก็สบาย มือใครยาว สาวได้สาวเอา คนไกลๆ ก็แย่ ผมมานั่งคิดว่า จะทำอย่างไรดี พอดีมีเงินเอสเอ็มแอลมา จากการพูดคุยของชาวบ้านในเวทีประชาคมก็คิดว่า อย่างนั้นใช้เครื่องสูบน้ำเครื่องเดียวได้ไหม แล้วจัดสรรปันส่วนกันให้ดี จัดเป็นคณะกรรมการขึ้นมา มีระบบกฎเกณฑ์ ไม่ใช่มาดูดทั้งวันทั้งคืนจนน้ำแห้งเหมือนเมื่อก่อน

“คนเรามันเห็นแก่ตัว ก็สูบน้ำไปกักตุนไว้ก่อน หลังๆ เป็นระบบบริหารจัดการแล้ว ก็ต้องยอมรับ เพราะเรามีกติกา มีคณะกรรมการ มีการประชุม เสมอภาคกันหมด จะได้ไม่ทะเลาะกัน เมฆายนน้ำแห้งจริงๆ ค่อยมาสูบน้ำกัน ค่าไฟก็เดือนละร้อยกว่าบาท หารกัน”

เรากวาดตามองไปรอบๆ ลมพลิกใบไม้ไหวริก ร่า งดงามน่าอน ตอนนี้นักชกไทยมีน้ำใช้ทั้งหมดสามบ่อ แบ่งเป็น บ่อเกษตร บ่อประปาอุบลโกศบริโกศ และ

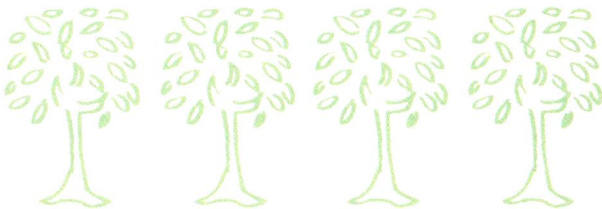

บ่อเลี้ยงสัตว์ (ตก
ปลาด้วย)

“เมื่อก่อน
เถียงกัน บางคน
สูบมาก บางคน
สูบน้อย บางคน
จะสูบทั้งวันทั้ง
คืน ต่างคนต่าง
คิดว่าเกิดความ
ลำเอียง เรามา
คุยกันเลย ประชุม
กัน เอาปัญหา
วางในวง ผสานกับ

งบประมาณ ใช้เงินไปสามแสนบาท ซื้อมือถือไป สองแสน
แปดหมื่นบาท พอชุมชนแก้ปัญหาพร้อมกัน มีส่วนร่วม
มันคือสิ่งที่ดี สมัยก่อนแล้งๆ นี่น้ำแห้งหมด เดี่ยวนี้น้ำ
ยุบไปไม่มากเลย

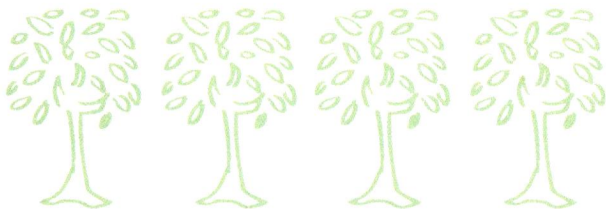

“น้ำสำคัญมากต่อการเกษตร พอแหล่งน้ำบริบูรณ์ เราก็มาสนใจเรื่องปุ๋ยอินทรีย์ต่อ สมัยก่อน คิดอย่างเดียวว่าทำอะไรผลผลิตจะเยอะ คิดกันแค่นั้น ไม่ห่วงสภาพแวดล้อม ผมก็เป็นมะเร็ง เพิ่งทำคีโมมา เกิดจากการสะสมของสารเคมี กินผักผลไม้ที่ฉีดสารเคมีเข้าไป มันมีผล

“เมื่อก่อนป่าเสื่อมโทรมมาก ตัดต้นไม้กัน ตอนนั้นชาวบ้านเห็นความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ช่วงนี้ดินชุ่มน้ำมากขึ้น เห็ด ของป่า มีให้เราเก็บกิน นี่คือการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่หมู่บ้าน ปัญหาแล้งหมดไปแล้ว แต่ถ้ำระดับใหญ่ขนาดตำบล มันใหญ่กว่า เพราะชาชาวไทยไม่มีน้ำไหลผ่าน สมัยก่อนแย่มาก แล้งมาก ต่อไปในอนาคต เราคาดว่าอาจมีปัญหาล้างเกิดขึ้นอีก จึงมีโครงการขุดบ่อเพิ่ม ขยายออกไปอีก เพราะคนเริ่มใช้มากขึ้น สมัยก่อนงบมันไม่พอ”

แสดงว่ามีการวางแผนไว้หมด เราแอบคิด

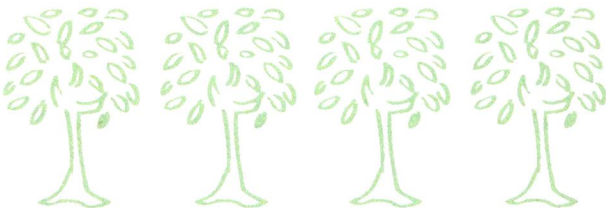
“แรกเริ่มคือการเชื่อมั่นในผู้นำ ผมเป็นคนริเริ่มจริง

แต่หน้าที่ต่าง ๆ มันก็ถูกจัดสรรกันไป ไม่อย่างนั้น ผมเป็นอะไรไป มันจะเป็นอัมพาตหมด ถ้าไปเอาคนนอกมาพูดใครจะเชื่อ เพราะปัญหามันก็เกิดในหมู่บ้านของเราเอง เตียวนี้ไม่มีการแอบมาสูบน้ำแล้ว ถ้าเห็นก็ต้องเตือนกันก่อน อย่าเอาเปรียบกันนะ ต้องกติกาเดียวกัน ทั้งนี้ แม้ผมบอกว่าไม่มีปัญหา แต่เราก็กังต้องมีการประชุมอยู่ ตัวอย่างคือ มันได้ทำงานต่อ อย่างแผนงานขยายบ่อน้ำ คือการที่เราคิดต่อ

“มีคนมาดูงานเยอะ คือถ้ามีแหล่งน้ำ แล้วตกลงกันได้ ที่ไหนก็ทำได้ วางท่อไปเลย บางที่มีแหล่งน้ำ แต่คนที่ครองที่ดิน ไม่ยอมให้ผ่านที่ของตัว คนข้างในก็เดือดร้อนสำคัญ ทุกคนต้องมีส่วนร่วม ความร่วมมือ รวมกลุ่มกันให้ได้ จะหวังให้ราชการมาช่วยอย่างเดียวไม่ได้ ต้องรวมกลุ่มกันให้ติดก่อน”

เป้าหมายต่อไปของทุกคน คือทำแหล่งน้ำแห่งนี้ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

04

น้ำดี ดินดี ผักมี ชีวิตอัมพกัน

แปลงส่งเสริมการเรียนรู้
“สมุนไพร”

หมู่ที่ 4 ต.ชากไทย อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี
โครงการเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อยกระดับชุมชน
(ประจำปี 2552)

ในส่วนแห่งนั้นมีสมุนไพรปลูกไว้มากมาย ทั้งชื่อแปลก ๆ และที่คุ้นหู มาจันทบุรี เป็นต้องนึกถึงแกงหมูชะมวงรสมือชาวบ้านทุกครั้ง ไบรสฝาด ๆ กินกับหมูสามชั้นนุ่ม ๆ ตายก็ชาติก็ยอม

คนชาวไทยบอกว่า หมูชะมวงมัน ๆ นี่แหละ มีสรรพคุณทางยาอย่างดี บั๊ญยาวดี แจงเชื้อ หนึ่งในผู้บุกเบิกคิดรวบรวมอาหารสมุนไพรพื้นบ้านให้เป็นที่ เป็นทางบอกว่า

“ชะมวงเป็นผักพื้นบ้านของจันทบุรี เดิมเป็นไม้ป่า หลัง ๆ คนปลูก ถือเป็นสมุนไพรนะ มีนักวิทยาศาสตร์ ด้านโภชนาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เอาไปวิเคราะห์เพื่อหาความสามารถในการต้านทานอนุมูลอิสระ อย่างหมูชะมวง พบว่า จากที่มองว่าเป็นอาหารที่มัน ไม่น่าเป็นอาหารเพื่อสุขภาพได้ แต่ผลออกมา มีความสามารถในการต้านทานอนุมูลอิสระได้กว่าเจ็ดสิบเปอร์เซ็นต์ คือมันเกี่ยวกับเครื่องปรุงทั้งหมด

“ถามว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ต้องมาดูองค์ประกอบทั้งหมด เมนูหมูชะมวง ประกอบด้วยอะไรบ้าง ข่า ตะไคร้ กระเทียม ค่อนข้างมาก ส่วนใบชะมวงเอง เชื่อว่า เป็นสมุนไพรที่มีความต้านทานอนุมูลอิสระสูง เนื่องจากมีรสฝาด มีสรรพคุณทางยา ซ้ำยังอยู่ตระกูล

เดียวกับมังคุด ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นผลไม้ที่มีสรรพคุณในการ
ต้านทานอนุมูลอิสระสูงสุด”

ปี 2552 เหตุการณ์สำคัญคือ ได้เข้าร่วมออก
นิทรรศการมหกรรมสมุนไพรไทย ณ เมืองทองธานี
กรุงเทพมหานคร โดยนำอาหารที่ประกอบด้วยสมุนไพร
ที่พบได้ในท้องถิ่นไปขาย เช่น หมูชะมวง กวैयाเตี้ยผัด
ปู ปลาพล่า แกงดอกบอน ได้รับความสนใจเป็นอย่าง
มาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและเป็น
พืชสมุนไพรที่คนชุมชนเมืองไม่ค่อยได้พบเจอ สร้างความ
ภาคภูมิใจให้แก่สมาชิกกลุ่ม เป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกใน

กลุ่มเห็นความสำคัญของกิจกรรมกลุ่มมากยิ่งขึ้น

ปี 2553 ได้รับทุนสนับสนุนจากนักวิจัยท้องถิ่น จำนวน 15,000 บาท และสำนักแพทย์ท้องถิ่น 100,000 บาท ทีมนักวิจัยหมอฟันบ้านและเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชากรในชุมชนเกี่ยวกับประโยชน์ของสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น ประชากรในตำบลชากไทยมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของผักพื้นบ้าน ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัตถุดิบประกอบอาหาร ลดการเกิดโรคในชุมชนประชากร ในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้าน และมีการวางแผนเพื่อที่จะพัฒนากลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มสามารถนำความรู้และประโยชน์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตเดิมได้อย่างกลมกลืน

ปัฐยาเวตีบอกว่า เธอเห็นคุณค่าของพืชผักข้างบ้าน ที่คนมักมองข้าม

“เรามีกกลุ่มแม่บ้านที่ทำอาหารเป็นประจำอยู่แล้ว เวลา มีงานแต่ง งานบวช จะมาร่วมกันประกอบอาหารพื้นบ้าน ในเมื่อเรามีองค์ความรู้และทรัพยากรทั้งที่เป็นคนและวัตถุดิบ เราก็น่าจะอนุรักษ์ สืบค้น บันทึกเรื่องราวเหล่านี้ไว้ และส่งต่อให้ลูกหลานนำมาใช้

“เรามองเห็นปัญหาว่า การใช้ชีวิตยุคปัจจุบันมันเร่งรีบ คนมักกินแต่อาหารสำเร็จรูป ถูกปรุงแต่งโดยใช้

วัตถุดิบที่ผ่านการดัดแปลงมากมาย เร่งการเจริญเติบโต ไข่ยา ไข่ฮอร์โมน ไข่เคมี มันตกค้างนาน ไม่สามารถเว้นระยะการเก็บเกี่ยวที่ปลอดภัยได้ ผู้บริโภคก็จะได้รับสารพิษไป”

เธอบอกว่า ปลุกเอง กินเอง คุณค่ามันต่างกันเยอะ นี่ไม่ใช่เรื่องความเชื่อ แต่พิสูจน์กันทางวิทยาศาสตร์ได้

“ผักที่เราปลูกกินเอง กับผักที่ปลูกแบบคำนึงถึงธุรกิจ คุณค่ามันแตกต่างกัน ทั้งเรื่องของความปลอดภัย และเรื่องโภชนาการ ผักปลูกเอง ไม่มุ่งเน้นเรื่องความสวยงามมาก เพราะยังสวย มันต้องผ่านการปรุงแต่งมาเยอะ แค่ปลูกให้มันเติบโตตามธรรมชาติ แล้วก็เก็บมากิน

“ถ้าเราคิดถึงอาหารเชิงพาณิชย์ นี่แหละ คือตัวการที่ทำให้เราเจ็บป่วย ดูได้จากสถิติในสถานบริการสาธารณสุข สามารถตรวจสอบได้ว่าคนของเรามีสารพิษตกค้างในระดับที่ไม่ปลอดภัย เรียกว่าการตรวจหาสารเคมีตกค้างในเลือด เรามีการตรวจทุกปี บางที่สูงถึงเจ็ดสิบถึงแปดสิบเปอร์เซ็นต์”

พูดถึงระดับประเทศ อัตราการป่วยลักษณะนี้ กับอัตราการนำเข้าสารเคมี มันไปในทิศทางเดียวกันด้วย

“เรากำลังจดบันทึก ทำเป็นเอกสารไว้ เพื่อรอการตีพิมพ์ มีการตั้งเป็นกรรมการกลุ่ม มีการจัดกิจกรรมร่วม

กัน เพิ่มเติมความรู้ให้สมาชิก เมื่อก่อนจริง ๆ แล้วอาจรู้ไม่ลึกมาก รู้แบบปากต่อปาก ว่าผักพืชพื้นบ้านมีอะไรบ้างที่บริโภคได้ วิธีปรุงอย่างไร แต่ยังไม่รู้ถึงประโยชน์ด้านสุขภาพ ว่ามีอะไรบ้าง เราก็ต้องเพิ่มเติมให้ เสริมให้หรือมีการแลกเปลี่ยนระหว่างหมอพื้นบ้าน พอชาวบ้านได้รู้ มันก็คือการสร้างคุณค่าให้องค์ความรู้เดิม ๆ มีความตระหนักมากขึ้น ว่าควรบริโภคอะไร รวมถึงเกิดความภาคภูมิใจในเมนูอาหารที่ตัวเองปรุงขึ้น”

เราสงสัย ว่าอาหารพื้นบ้านที่มีทั้งหมดกี่เมนู

“ประมาณสองร้อยเจ็ดสิบเมนู” บัณฑิตีพูดเหมือนรู้ความในใจเรา

“ผักพื้นบ้านเองก็มีเจ็ดสิบกว่าชนิด นี่ไม่รวมของง่าย ๆ อย่างพวก ข้าว ตะไคร้ เราก็มาคิดว่าสามารถทำเป็นอาหารอะไรบ้าง แกงเลียง แกงส้ม แกงกะทิ อะไรประมาณนี้ ผักแต่ละชนิดก็ทำได้หลายอย่าง ต้มจิ้ม น้ำพริกก็ได้ เอามาผัด แกง ซึ่งมันไปได้หมด

“องค์ความรู้พื้นบ้านพวกนี้ มันถูกสืบทอดมาในชุมชนอยู่แล้ว เป็นเรื่องของชีวิตประจำวัน ประกอบกับที่เรียนด้านสาธารณสุขมา จึงรู้สึกพอสมควร มีความสนใจเรื่องสมุนไพร ประสบการณ์ที่ผ่านมา ได้รู้ว่า สมุนไพรต่าง ๆ มันรักษาโรคได้ จึงอยากทำให้ลึกซึ้งลงไป รู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ด้วย เพราะนั่นเราจะสามารถหาข้อมูลที่มี

เหตุมีผลมายืนยันได้

“เช่น หมอพื้นบ้านบอกว่า กินผักข้าวแล้ว ลดการเป็นมะเร็งต่อมลูกหมากได้ แล้วเหตุผลด้านวิทยาศาสตร์ล่ะ เราก็ไปดูว่าทำไม พบว่าในผักข้าวมีเบตาแคโรทีนไลโคปีนมาก สูงที่สุดในบรรดาผักทั้งหลาย แล้วคุณสมบัติของเบตาแคโรทีนที่พบ มันสามารถต้านทานอนุมูลอิสระ โดยเฉพาะการยับยั้งการก่อกลายพันธุ์ของเซลล์มะเร็ง มันจึงใช้อธิบายความเชื่อพื้นบ้านได้อย่างมีเหตุมีผล”

เรื่องตลกคือ เดิมผักข้าวที่ออกลูกอยู่ริมถนนเต็มไปหมด ไร้คนสนใจ พอรู้เข้า ที่นี้ไม่ต้องเดา...เกลี้ยง!

ในชีวิตประจำวันล่ะ เราบริโภคอาหารพื้นบ้านได้จริงไหม ก็รู้ๆ ชีวิตนะ มันรีบ (ไม่รู้จะรีบไปไหน เดียวก็ได้...อยู่แล้ว)

“ได้ค่ะ อย่างตัวเองเมื่อก่อนทำงานราชการ ก็ใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป ไม่ได้สนใจเรื่องอาหารอะไรมากนัก รีบเร่งไปทำงาน ซื้ออาหารสำเร็จ วันหนึ่งเจอปัญหาว่าแกงกะทิที่คิดว่าเราทิ้งข้ามคืนมันต้องบูด แต่มันกลับไม่เสีย เราจึงมาคิดว่า มันคงใส่สารกันบูดเยอะแน่ๆ

“ที่นี้มันขึ้นอยู่กับการจัดการของเรา อย่างต้มน้ำพริก เราก็ดูว่าจะบริโภคต่อมือ หรือสองมือ ใช้ส่วนผสมเท่าไร แบ่งเป็นถุงเล็ก ๆ แช่ตู้เย็นไว้...จะใช้ ก็เอามาตำกันสดๆ หรือแกง อาจแกงหม้อใหญ่ๆ แล้วแบ่งใส่ถุง

แซ่ตู้เย็นไว้ เชื่อว่าแต่ละคนต้องมีวิธีการในแบบของตัวเอง มาปรับ มาประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ได้ เวลาไปเล่าให้ใครฟัง ก็นึกภาพออก ว่ามันทำได้ไม่ยาก ที่สุดแล้วต้องช่วยๆ กันเผยแพร่ตามโอกาส”

ปัญหา คือ เรื่องสมุนไพร ผักพื้นบ้าน มันไม่เข้าใจ ไม่ทันสมัย ใครจะเดินตาม

“องค์ความรู้ตรงนี้ เราต้องรวบรวม บันทึกลง จดลิขสิทธิไว้ เป็นภูมิปัญญาของชนชาติเรา จริงๆ ของเราก็มีคนคิดทำ แต่ไม่สำเร็จ เพราะมันขัดกันไปขัดกันมา มันต้องคนที่มีใจมาช่วยกัน เราไปหวังพึ่งรัฐไม่ได้ มันต้องเริ่มจากคนตัวเล็กๆ อย่างเราๆ นี่แหละ ระดับชุมชนนี้แหละ สำคัญคือต้องมีใจไว้ก่อน ยังมีคนที่มีความถนัดในการถ่ายทอด สื่อสารมาช่วย มันก็จะไปได้ดี”

เรื่องนี้ รองเรวัตเสริมว่า “คนในชุมชนเองต้องเห็นความสำคัญเสียก่อน เอาเฉพาะในชากไทย คนที่เป็นปราชญ์ เริ่มหันมาสนใจการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อน ที่เรื่องเหล่านี้ มักถูกเก็บเป็นความลับ เช่น เรื่องหมอพื้นบ้าน เราทำอย่างนี้ มันส่งผลไปสู่สิ่งอื่นด้วย อัตราการเจ็บป่วยก็ลดลง คนดูแลสุขภาพมากขึ้น

“ในส่วนของความยั่งยืน มันขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เราออกแบบ ทำให้คนมีส่วนร่วมให้ได้ ในแต่ละหมู่บ้านของเรา มันก็มีกลุ่มของเขา จังหวัดที่มืองานกิจกรรม ไม่ผูกขาดว่าหมู่บ้านไหนทำอะไร วนไปเรื่อย ๆ ทำให้ทุกกลุ่มได้ร่วมกัน ถ้าคิดเชิงเศรษฐกิจ มันคือการกระจายรายได้ และก่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน ความเป็นกลุ่มเป็นก้อนมากขึ้น”

ก่อนที่ปัฐยาวิดีปิดท้าย “เรื่องอาหาร ยิ่งทำให้คนต่างถิ่นกิน ยิ่งทำกันสุดฝีมือ เพราะกลัวไม่อร่อย (หัวเราะ) ที่สุดแล้ว เราอยากให้สังคมกลับมาองคุณค่าของอาหารพื้นบ้าน ใช้ชีวิตด้วยความละเอียดมากขึ้น ความเป็นชนบทของเราคนเมืองควรอิจฉานะ”

05 ไม้มีป่า ไม้มีหมอพื้นบ้าน

หลังการพูดคุย พยงค์ ยิ้มโสภา สาธิตวิธีการนำวันเดือนปี มาดูว่าใครป่วย-รักษาได้ไหม ลายเซ็นแบบใดรุ่ง แบบใดควรปรับ รวมถึง เล่าให้เราฟังถึงศาสตร์เหลือเชื่อที่คนรุ่นใหม่คงสายห้วว่างมฉาย แต่หากเรามองข้ามกระพี้เหล่านี้ไป แก่นแท้ๆ ของการอนุรักษ์หมอชาวบ้านเอาไว้ คือการอนุรักษ์ป่าไม้ให้คงอยู่ เพราะไม่มีหมอพื้นบ้านแสดงว่าวันนั้น ป่าถูกตัดจนเหี้ยนเตียนแล้ว ก็สิ่งที่มีหมอใช้รักษาคนป่วย มันอยู่ในป่าทั้งนั้น

“ถามว่าหมอพื้นบ้านรักษาโรคไหนได้บ้าง เราต้องดูก่อนว่า รักษาได้หรือเปล่า...ถ้าได้ เราก็ทำ ถ้าไม่ได้ เราก็บอกตรงๆ อย่างกระดุกหัดนี้ทำไม่ได้ เริ่ม กระดุกทับเส้น ความดัน ริดสีดวง เบาหวาน โรคปอด โรคไต หัวใจ ฯลฯ พวกนี้รักษาได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านแถวนี้ที่มามากคือ โรคอัมพฤกษ์ มะเร็งก็มี แต่ไม่มาก

“มะเร็งรักษาได้ แต่ต้องดูวันเดือนปีเกิดก่อน เพราะที่นี้มีศาสตร์ ไม่เหมือนที่อื่น ถ้าดูแล้วได้ก็รักษาให้ แต่ถ้าดูแล้วไม่ก็ให้ไปรักษาที่โรงพยาบาล แต่กรณีไปโรงพยาบาลมาก่อน แล้วทางนั้นบอกว่า อีก 6 เดือนตาย แล้วเราเอาวันเดือนปีเกิดมาดู ปรากฏว่ารักษาได้ เราได้รับรักษา

“เปรียบเทียบกัน ก็เหมือนกับที่โรงพยาบาลมีการเอกซเรย์ วัดความดัน ของโบราณเราก็มี มีการจับเส้น การดูวันเดือนปีเกิด ก็คล้ายกับการโดนเอกซเรย์ ศาสตร์อย่างนี้เรามีได้ถ่ายทอดให้ใคร เพราะว่าตกทอดกันมาสู่รุ่นแล้ว ถ้าไม่ใช่เครือญาติ นี่ไม่ได้เลย ต่างจากที่อื่น ซึ่งเรียนจากตำราได้”

พยางค์ซงซาสี่แปลก ๆ ให้เราตี๋ม บอกว่ากินแล้วไม่แก่ หญิงสาวบางคนแถว ๆ นั้นหูฟัง จินเจ้าของซาเฉลยว่า มันคือซาตะไคร้ จิบแล้วดีต่อสุขภาพ

“สาเหตุของการตั้งชมรมหมอพื้นบ้าน เพราะคนโบราณหวงวิชา การถ่ายทอดจะมีการแข่งไปตลอด เราคาดคิดว่า ทำอย่างไรให้ศาสตร์หมอพื้นบ้านคงไว้ ผมมีลูกผู้หญิงด้วย มันจะต่อเนื่องยาก เวลาเราไปสอนที่ไหนพยายามให้ลูกตามไปด้วยตลอดสิบกว่าปีแล้ว คำโบราณที่แข่งไว้ จริงไม่จริงไม่รู้ แต่เราก็หาวิธีการของเรา ไม่อยากให้มันหมดไป พอรุ่นลูกมีการจัดบันทึก ถ่ายรูป คราวนี้มันก็มีระบบแล้ว ต่อไปถ่ายทอดได้ ทั้งนี้ ที่นี้ครูแรงมากนะ ถ้าเราไม่อยู่ในศีลในธรรม โดนเล่นงานแน่ จัดการแน่นอน เราต้องมีธรรมะประจำใจ

“เวลามีคนมาเชิญไปพูด ไปที่ไหน ก็แล้วแต่คนเชิญว่าต้องการอะไร มีเวลาให้เรามากไหม ต้องบอกกันก่อน ไม่ใช่อยู่ ๆ มาเอาตัวไป ผมเองต้องบอกกล่าว พ่อแก่ด้วย วิชาประจำตระกูล ถ้าจะขอ ต้องทำให้ถูก

วิธี ต้องมามอบตัวศิษย์ก่อน มีข้อห้ามต่างๆ แล้วแต่ท้องถิ่น ด้วย ว่าจะจะเป็นลักษณะไหน เรารวบรวมหมอพื้นบ้านเอาไว้ เพราะต้องการแบ่งด้วย พ่อสอนว่า เสือไม่กินเนื้อเสือ ต้องแยกการรักษาให้ชัดเจน ตอนนี้มีส่วนร่วมทั้งหมดยี่สิบเก้าคน คิดตลอดว่า ทำอย่างไรให้เกาะกันติด แต่ก่อนเราไม่เคยทำในพื้นที่เรา มัวแต่ไปพูดที่อื่น ตอนนี้มากกว่าดบ้านตัวเองแล้ว”

บนโต๊ะหน้าวงสนทนา มีตะกร้าใส่สมุนไพรหน้าตาแปลกๆ มากมาย นี่แหละ คือภูมิปัญญาของชาวบ้านอย่างแท้จริง

“คนโบราณไม่สนใจว่าจะอนุรักษ์แบบไหน เราพยายามทำเรื่องนี้กับเด็กๆ ด้วย มีมาสนใจเยอะนะ แต่เรียนไม่ปะติดปะต่อ”

ในวงพูดคุย ลำไย ยิ้มโสภา คอยให้ความรู้แบบคนรุ่นใหม่ที่แทรกอยู่

“บางคนต้องการความโล่ง เข้าป่า พันต้นไม้เลื้อยไม้หน้อยทั้งหมด เราขึ้นไปสำรวจ มีต้นใหม่ๆ ที่ไม่เคยเห็นเกิดขึ้นบ่อย จากที่เรารู้ พอมารวมตัวกัน ก็ได้รู้มากขึ้น เราก็เอื้อมกับพ่อมาตั้งแต่เล็ก เรื่องสรรพคุณนั้นนี้ สมัยใหม่เอา

สมุนไพรวินิจฉัย บอกใช้ไม่ได้ จริงแล้ว เขาเอาตัวเดียวไป
วิชัย ซึ่งหมอพื้นบ้าน มันต้องผสมสมุนไพรมากมายอย่าง”

พืชชนิดเดียวเรียกว่า ‘สมุนไพรวินิจฉัย’ 3 ต้นเรียก ‘ยา’ 5
ต้นเรียก ‘ยาตำรับ’

ถามเธอว่า จริงไหม ที่ยาแผนโบราณ รักษาหาย
ช้ากว่า

“เพราะยาแผนปัจจุบันมันรักษาที่ปลายเหตุ แต่
สมุนไพรรักษาที่สาเหตุของการเป็นเลย” เธอตอบ

ยกด้วยชาขึ้นจิบ พยงค์เล่าต่อว่า

“ที่จันทบุรีนี้มีสมุนไพรมากกว่าท้องที่อื่นๆ หญ้า
บางตัวเป็นสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง รักษาริดสีดวง
ทวารหนัก เราได้ใจลึกๆ ว่า สามารถลดสารเคมีได้ ไม่ใช่ให้เล็กลง
นะ แต่หนึ่งร้อยให้ใช้ยาลิโปเปอโรซินต์ ผุดไปเรื่อยๆ ใคร
จะฟังไม่ฟัง ไม่ทราบ พวกเราหมอพื้นบ้าน รวมตัวกัน
อย่างน้อยปีละสองครั้ง ถ้ามองว่าคิดอย่างไร ป่าแถวบ้าน
ผม ไม่มีเงาะ ทุเรียน มีแต่สมุนไพรรักษาโรค เป็นคนไทย
จะตอบแทนแผ่นดินไทยไม่ได้หรือ เงินทองไม่ค่อยได้ แต่
ใจมันได้ อีกอย่าง ก็ทำให้ลูกหลานด้วย

“เวลานี้เราคุยกับโรงเรียนต่างๆ เขาก็เริ่มอยาก
เรียนกับเรา อยากอนุรักษ์ เราดึงหมอพื้นบ้านมาอยู่กับ
เรา ถ้าเราไม่อยู่แล้ว อนาคตก็ทำได้ ถ่ายทอดต่อจากเรา
ได้ เราตาย จะได้มีคนดูแล เวลาคนมาดูงาน เด็กพูดแทน
เราได้ บอกแทนเราได้ว่า ใบนี้เรียกว่าอะไร ใช้รักษาอะไร

ให้ได้ ๆ ทำ

“บนเขาเป็นที่อุทยานฯ มันเก็บไม่ได้ เราก็ต้องนำมาปลูกแถว ๆ บ้านเรา ที่ไหนมีต้นไม้ นั่นคือสมุนไพรมั้งนั้น แต่ละพื้นที่ ก็จะมีสมุนไพรมะที่เหมาะสมกับตัว ที่ไหนไม่มีบางชนิด เราก็ต้องไปหา มาปลูกเสริม นี่ปลูกไว้หาไรไม่มีป่า ก็ไม่มีหมอพื้นบ้าน”

อีกเรื่องที่น่าห่วง ภาครัฐบอกปาว ๆ ว่าสมุนไพรมไทยควรอนุรักษ์ แต่ในทางปฏิบัติ มันก็แคลมปาก

“ใบรับรองก็ไม่มี คือการสืบทอดลั้ว ๆ แต่เราถือว่ารักษาอยู่ในบ้าน ไม่เคยไปรักษาข้างนอก ไปแล้วผิด ภาครัฐก็ไม่ได้ส่งเสริมจริงจัง บางทีมีเชิญไปบรรยายตามกระทรวง บอกจะออกใบให้ แต่ก็ไม่มี ไม่ได้ ไปอยู่ครึ่งค่อนวัน บางทีจะขอ บอกต้องให้ตำรายาพื้นบ้านทั้งหมด เราโดนมาหลายรอบแล้ว

“ผมเคยทำยางออกกำลังกายไว้เป็นของตำบล ให้ราชการไว้สามอัน แต่เวลานี้ คนอื่นเอาไปจดลิขสิทธิ์แล้ว ทำขนมจีนหลากหลายสมุนไพรม ผลสุดท้ายคนอื่นก็มาจด ตอนนีมาทำกับข้าวสมุนไพรม ก็ไม่รู้ใครจะจดอีกไหม จะทำ ก็เอาเงินอย่างเดียว ทั้ง ๆ ที่เรากทำก็เพื่อให้คนกินง่าย ๆ”

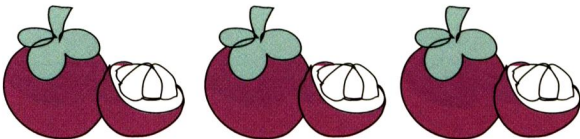

06 เรื่องของราชินีชื่อ 'มั่งคุด'

กลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตมังคุดในตำบลชากไทย มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา อย่างที่รู้จักกัน จังหวัดจันทบุรีได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่งผลไม้ เป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่มีชื่อเสียงนานา อาทิ ทุเรียน เงาะ มังคุด โดยเฉพาะมังคุด ได้ชื่อว่าเป็น ราชนิแห่งผลไม้ ซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้ส่งออกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ปัจจุบัน มีปริมาณมังคุดที่มีคุณภาพสามารถส่งออกได้เพียง 10-20 เปอร์เซ็นต์ สาเหตุคือ เกษตรกรยังต่างคนต่างผลิต ต่างคนต่างขาย ทำให้คุณภาพมังคุดในท้องตลาดเป็นไปในลักษณะหลากหลายคุณภาพ ไม่เป็นที่ประทับใจและไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ในขณะที่มังคุดที่มีคุณภาพ ก็มีปริมาณไม่เพียงพอสำหรับผู้ส่งออกทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตมังคุดขึ้น

ปี 2549 กระทรวงพาณิชย์ ศูนย์ส่งเสริมการส่งออก โดยทีมงานอาจารย์คณะเกษตรศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งได้เข้ามาทำการวิจัยเรื่องความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตมังคุด ในพื้นที่เทศบาลตำบลชากไทย โดย วิชัย ประกอบทรัพย์ เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้เข้าร่วมทำการวิจัย

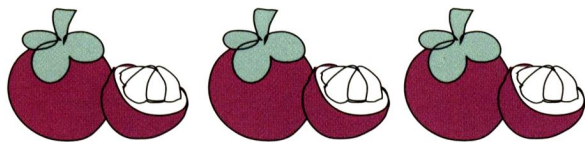

ในโครงการดังกล่าว ทำให้มีแนวความคิดต้องการพัฒนา ศักยภาพของผู้ผลิตมังคุด

ปี 2550 รัชย์ได้นำแนวความคิดจากการทำวิจัย เรื่อง ความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตมังคุด มาสู่การลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชน และต่อมา ได้ชักชวนผู้ปลูกรวมกลุ่มกัน ทำให้เกิดกลุ่มเครือข่าย ผู้ผลิตมังคุดขึ้น มีสมาชิกทั้งหมดจำนวน 9 คน

จากนั้นทางกลุ่มต้องการที่จะนำผลผลิตมังคุดส่ง ขายไปยังต่างประเทศ จึงได้นำตัวอย่างผลผลิตมังคุดไป ตรวจสอบที่ศูนย์วิจัยพืช ทำให้ทางกลุ่มได้รับรองคุณภาพ ผลผลิต และมีความต้องการเพิ่มศักยภาพองค์ความรู้ให้ แก่สมาชิกกลุ่มในด้านการตลาด จึงได้เข้าร่วมเดินทางไป ศึกษาดูงานที่กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด มากยิ่งขึ้น และในทุก ๆ เดือน กลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตมังคุด จะมีการประชุม เพื่อได้ทราบข้อมูลการผลิต การจำหน่าย ของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม

ปี 2551 ทางกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตมังคุดมีสมาชิก

เพิ่มขึ้นอีก 4 คน รวมเป็น 13 คน

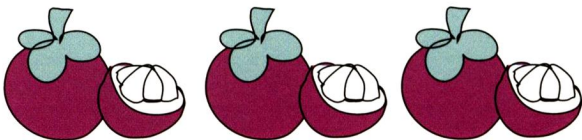
ปี 2554 ทางกลุ่มได้ไปศึกษาดูงานที่ดอยอินทนนท์ ดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพองค์ความรู้ให้แก่สมาชิก ต่อมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลชาไทย มีการส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ ให้แก่ประชาชนภายในเทศบาลตำบล กลุ่มเครือข่าย-ผู้ผลิตมังคุด จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญอีกแห่งของตำบล

นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังมีการเปิดตลาดต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น นอกจากตลาดประเทศจีนแล้ว คือ ตลาดในประเทศญี่ปุ่น ทำให้กลุ่มเครือข่าย-ผู้ผลิตมังคุดมีความมั่นคงและมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ปาดเหงื่อ ตีมน้ำ ก่อนถอดหมวกปีกกว้างออก วิชัย เพิ่งเดินออกมาจากสวนผลไม้ของเขา ณ วันนี้ การเป็นชาวสวนถูกถ่ายทอดมายังรุ่นที่ 3 แล้ว จากรุ่นพ่อ สู่รุ่นวิชัย และกำลังส่งต่อสู่รุ่นลูก

“รุ่นพ่อสามสิบปี รุ่นผมสามสิบปี ส่งทอดสู่รุ่นลูกต่อไป งานก็ปรับไปเรื่อย” เขาว่า

“ที่คุณถาม แนวคิดเรื่องผลไม้ชนิดไหนแพง ก็แห่

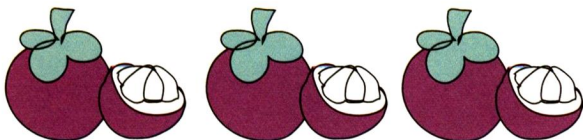

กันปลูกว่าผิดไหม มันไม่ผิดหรอก ไปโทษว่าใครโลกไม่ได้ ผมเคยถามนักธุรกิจที่ทำธุรกิจผลไม้ ซึ่งตอนนี้ขายกิจการทั้งหมดทิ้ง ขายไปสามร้อยกว่าล้าน มาทำซื้อขายยาง ถามว่าตอนยังทำอยู่ ภายในสามปี ห้าปี ผลไม้อะไรน่าปลูก เขาบอกไม่รู้

“นี่ไง ขนาดนักธุรกิจที่จำเป็นต้องมีข้อมูลมากกว่าชาวสวน ยังไม่รู้ ดังนั้น ที่ถามว่า อะไรดีก็ปลูกอย่างนั้นนะ จริงๆ แล้ว เราไม่มีความรู้กันเลย อินเทอร์เน็ตก็ใช้ไม่เป็น เห็นเพื่อนสวนข้างๆ ทำไฉนดี ไฉนดี ก็ทำตาม กรมส่งเสริมการเกษตรเองก็ให้ความรู้แค่การผลิตพืชเป็นอย่างไร ปุ๋ยเคมีใส่ยังไง แต่ไอ้เรื่องการทำเป็นระบบเป็นแผน ควรทำอย่างไร ไม่เคยพูดกัน บอกแค่ปลูกปาล์มสิ แล้ววันนี้ราคาเป็นอย่างไร ถูกลงแล้ว ราคาไม่คุ้มทุน นี่ก็ด้วยนโยบายรัฐ ถ้าใครแข็งแรงไม่พอ ม้วนเสื่อไปเลย”

ถามว่าปลูกผลไม้อย่างไรให้ได้คุณภาพ วิชัยบอกอย่าเอาแค่สูตร แค่ทางลัดเลย มันไม่มีหรอก

“วิชาการมันเรียนรู้ได้ จากตำราก็ได้ จากการปฏิบัติของเราก็ได้ แต่จะถามแบบเอาสูตรไปใช้เลย มัน

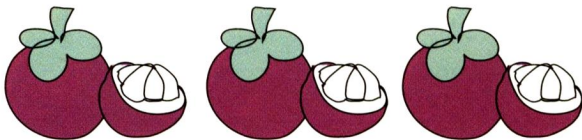

ไม่ได้ ตั้งแต่ผมให้ความรู้คนมา เห็นเลยว่า ทุกคนจับแต่เปลือกของมัน ยิ่งไปที่วิธีการหมด ซึ่งมันมีเป็นร้อยวิธี คุณต้องจับหลักมันให้ได้ อย่างนั้นถามผมไม่เกินสามครั้ง ก็ไม่ต้องถามแล้ว ที่เหลือ เวลาเจอกัน ก็มาแลกเปลี่ยนกัน อย่ามัวแต่ถามถึงวิธี วิธี วิธี เหมือนบะหมี่สำเร็จรูปนะ ไม่มีหรอก

“อีกอย่าง ทุกวันนี้ ปัญหาของคนปลูกมังคุด ไม่ได้มีแค่คนปลูกด้วย การคัดแยกมังคุดก็ไม่ได้ ผู้บริโภคก็รู้ว่าเลือกยังไง บีบมังคุดกันหมด บีบมาลิบคน คนที่ลิบเอ็ดไม่ได้กินกันแล้ว คนส่งก็ไม่ได้ ของเราทำใส่กล่อง บอกไม่ต้องบีบ ซื่อไปเลย รับรองว่าพอใจ ระดับเก้าสิบเปอร์เซ็นต์ ราคาสูงกว่าตลาดทั่วไปนิดนึงเท่านั้น ดังนั้นเรื่องของการทำตลาดก็มีส่วน การขนส่งก็มีส่วน ผู้บริโภคก็มีส่วน”

วิชัยยืนยันว่า การรวมกลุ่มกัน เป็นเรื่องจำเป็น

“สำคัญในแง่ของการแลกเปลี่ยนความรู้ และเรื่องของการทำตลาด เพราะสุุดท้ายแล้ว ตลาดก็วิ่งหาผลผลิตที่มีคุณภาพ แต่ยังไม่สามารถหา ณ จุดใดจุดหนึ่งได้ จริงอยู่ การรวมตัวกันไม่ง่าย แต่พอมันรวมได้แล้ว เราจะ

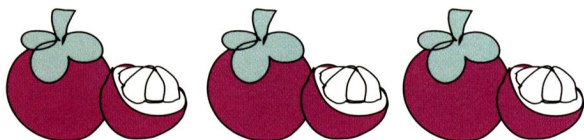

สามารถพัฒนาเรื่องการผลิตได้ คือพึ่งพาตัวเอง และ
แบ่งปัน เป็นแบบระบบสหกรณ์ ความรู้เราจะเพิ่มพูนขึ้น
อยู่คนเดียวเราก็เหมือนเอาอะไรมาครอบหัวไว้ นึกว่าเก่ง
เราต้องทำให้คนของเราเปลี่ยนความคิดจากอยากได้เป็น
อยากให้ ไม่เอาออก มันก็ไม่มีเข้า”

“ชาวสวน เพาะปลูกเก่งไม่พอหรือ ต้องรู้เรื่องการ
ตลาดด้วย?” เราสงสัย

“จำเป็น ไม่ใช่เราผลิตเก่ง แล้วการตลาดไม่ได้ เป็น
ชาวสวนมันต้องเหนือคน ถ้าจะเอาให้สำเร็จนะ อากาศ
ต้องรู้ สิ่งแวดล้อมก็ต้องรู้ แมลงก็ต้องรู้ โรคพืชก็ต้องรู้
นโยบายรัฐก็ต้องรู้ เกี่ยวพันกันหมด ยิ่งในระบบตลาด
ของสังคมเราที่มีความเป็นธรรมน้อย ไม่เอื้อแก่เกษตรกร
โดนกดอยู่ตลอดอย่างนี้ ต้องทำ

“ถามว่าจะเรียนรู้อย่างไร แนวคิดที่ทำกันมา คือ
ต้องร่วมคิด ร่วมขาย หาความรู้ ศึกษา หาช่องทางอยู่
ตลอดเวลา เอาตลาดนำการผลิต เราจึงรู้ว่าเราจะผลิตสู่
ตลาดแบบไหนเป็นเป้า เขาต้องการผลผลิตอย่างไร เราก็
มาวางแผนกัน ของเราเองแยกเป็นส่วนๆ มีฝ่ายการตลาด

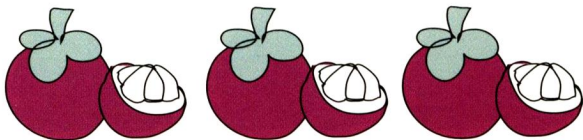

แยกชัดเจน เรามีคนที่ชอบเดินทางอยู่ เขาก็ไปเรียนรู้ เก็บข้อมูลมาแบ่งปันกัน ญี่ปุ่นนี่ไปมาสองรอบแล้ว เวียดนามก็ไปดูเรื่องการตลาด เอามาวางแผน คนที่ถนัดในเรื่องการผลิตก็มีอยู่”

ตอนนี้กลุ่มมังคุดของชาชาวไทยผลิตส่งต่างประเทศ โดยมีญี่ปุ่นเป็นหลัก

“จีนนี่ตลาดทั่วไป มีอยู่แล้ว ผมคุยกับเกษตรกรสองร้อยกว่าท่าน ทุกคนมองจีนทั้งนั้น ไปออกกันตรงนั้นหมด ที่อื่นเราไม่ได้คิดกันเลย ถ้ามัวแต่คิดใหม่ ก็ไม่หรอก แค่คนเรามองได้แค่นั้น สังคมมันเป็นอย่างนั้น ช่องที่จะไปยุโรปยังมี ญี่ปุ่น เกาหลี อย่าไปตามกันหมดสิ เราต้องมองให้ต่าง มีส่วนไหนจะแยกไปได้ ควรไป เวลาจีนมีปัญหาขึ้นมา ก็หมดทางเลือก

“อย่างญี่ปุ่น เราไม่ได้ทำตลาดเองโดยตรง ส่วนของที่เป็นคู่ค้า มั่นใจในสินค้าเรา จึงมีการพูดคุยกัน เสนอช่องทางให้เรา เป้าหลักที่นี่ต้องการคุณภาพเนื้อ ปลอดภัยจากแมลง สารเคมี ซึ่งความคิดฝังหัวเดิมของเกษตรกรคือต้องผิวมัน หูเขียวเท่าเดียว เราก็กทำตามนั้นกันหมด”

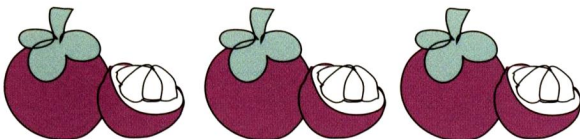

เราได้เห็นภาพเกษตรกรนำผลผลิตของตัวเองไป
เททิ้งเพื่อประท้วงอยู่บ่อยครั้ง เสียหายก็เสียหาย สงสาร
ในชะตากรรมก็สงสาร วิชัยเล่าให้ฟังว่า เคยไปเจอยาย
แก่ๆ เอามังคุดจากสวนมาขายในโครงการประกันราคา
12 บาท ซึ่งสวนวิชัยขายหมดไปแล้วในราคา 14 บาท
ซ้ำร้ายยายคนนั้นได้คิวที่ 170 จาก 400

“ถามว่าคนที่แข็งแรงและพร้อมจะพึ่งพาตัวเอง
แบบเราจริงๆ ในสังคมมันมีไม่มาก งบประมาณจากปีที่
แล้ว ซึ่งเอามาซื้อผลผลิตเกษตรกร น่าจะมีถึงสี่สิบล้าน
บาท ซึ่งเราไม่ได้ไปแตะตรงนั้นเลย พึ่งพาตนเอง พึ่งพา
กลุ่ม ด้วยแนวคิดของเรา คุณยายคนนั้น ปีนี้คงไม่อยู่แล้ว
สุดท้ายก็ต้องเลิก ไม่ขายสวน ก็ต้องเช่า หลายๆ สวนเป็น
แบบนี้ การผลิตก็เป็นไปทางธุรกิจไป เป้าของเราคือการ
พัฒนาคน ความคิดคน นี่คือเป้าแรก พัฒนารุ่นคน”

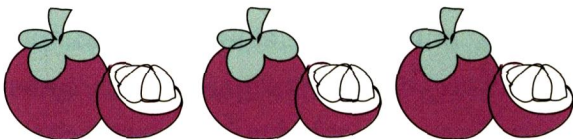
อืม...ผลิตคน วิชัยยังคุยให้ฟังอีกว่า นอกจากพัฒนา
คนเก่าๆ ยังสร้างคนใหม่ ๆ

“เรามีเกษตรกร ซึ่งเป็นลูกชายมารับช่วงต่อ เขา
ไม่ได้เรียนเกษตรเลย แต่เราปลูกฝังให้เห็นว่าจริงๆ แล้ว

อาชีพนี้นั้นอิสระ ตอนนี้เราออกมาพบกับสังคมแล้วว่า พอใจ และดีใจ พร้อมเป็นต้นแบบต่อไปด้วย นี่กลุ่มกำลังทำเรื่องนี้เข้าไปสู่สหกรณ์ เป็นประเด็นท้าทายเกษตรกร ผมว่าคนรุ่นใหม่ ถ้าได้รวมกัน ด้วยระดับความรู้ที่มี วิชาการสมัยใหม่ เทคโนโลยี มันน่าขับเคลื่อนนำพาสังคมได้เร็วกว่าคนยุคก่อน เมื่อใส่อุดมการณ์เข้าไป จะแข็งแรง และเป็นคนรุ่นใหม่ที่เราอยากเห็น ซึ่งสามารถนำพาตัวเองให้อยู่รอดได้ด้วย”

“พวกเราแซทก็แซทไม่เป็น (หัวเราะ)” วิชัยว่า พลังหัวเราะร่วน

07 ไม่ใช่แค่ซ่อมอุปกรณ์ แต่ซ่อมใจผู้ใช้บริการด้วย

จากรูปทรง มวลสาร อาชีพที่ คำนวณ หนองริมบ้าน
เหมาะยิ่งที่จะประกอบ ไม่น่าพัน 1.มือปิ่น 2.คนคุม
บ่อน กระทั่งมือขวาเจ้าพ่อ เอาเถอะ ให้ซอฟต์แวร์ลงหน่อย
หลายคนคงปรานีให้เป็นชาวสวนชาวไร่ได้

โอเค-หน้าเขาเหี่ยม แต่ขอเถอะ หากโลกเรายังมี
ความเมตตากรุณาไม่ตัดสินคนที่เปลือก บอกได้ตรงนี้
เลยว่า ผู้ชายคนนี้จิตใจดีมาก แถมฝีมือลายมือในการซ่อม
เครื่องใช้ไฟฟ้ายิ่งดีอีกด้วย

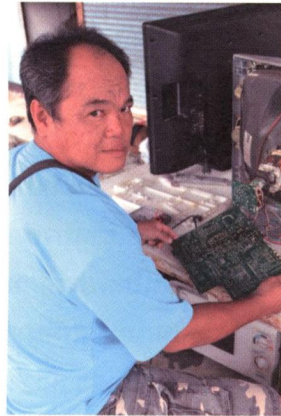
จากการพูดคุย ไม่ใช่เพียงซ่อมวัตถุ เขายังซ่อม
หัวใจซ้ำๆ ของใครต่อใคร

คำนวณเป็นหนึ่งในหัวแรงหลัก ของการตั้งแผนก
Fix It ขึ้นในเทศบาลตำบลซากไทย เพื่อซ่อมเครื่องใช้
ไฟฟ้า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงยวดยานพาหนะ
ต่างๆ ให้คนในชุมชนแบบฟรีๆ

ขออ้าว่าฟรี ไม่คิดค่าแรงแต่ประการใด

“เกิด มา จาก พวกเราทำงาน ด้าน ป้องกัน
สาธารณภัยกันอยู่ ผ่านไปผ่านมา เห็นคนแบกเครื่อง
ไฟฟ้าเพื่อเอาไปซ่อม เรามาคุยกัน เห็นว่า บุคลากร
ของเรามีความสามารถในด้านนี้อยู่ เลยอาสาช่วยซ่อม

เอาเครื่องมือมาจากที่บ้าน
พื้นฐานผมชอบด้านนี้อยู่
แล้ว พวกเครื่องจักรกล เป็น
ผู้รับเหมามาก่อนไง ที่บ้าน
เป็นสวน ใช้เครื่องอะไรต่อ
มิอะไรก็ซ่อมเอง ไม่เคย
จ้างใคร ประสบการณ์มันก็
สั่งสมมา

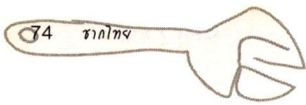

“งานป้องกันฯ ผมพูด
เลยว่า ไม่ได้มากมาย ไม่ได้ไฟ
ไหม้ น้ำท่วมกันตลอดเวลา มีวันว่าง เลยหาเวลาตรงนี้มา
ช่วย ทำประโยชน์ให้ชาวบ้าน มัวนั่งกินเงินเดือนเฉยๆ มัน
อายตัวเอง พวกเราต้องการให้ตำบลเจริญ แม้ไม่มากมาย
แต่เราก็มีส่วนร่วมบ้าง คนผ่านไปผ่านมาก็ได้เห็น ว่า
เทศบาลของเรา มีส่วนงานนี้อยู่ ผมกลัวพูด ไม่ว่างงาน
ข้าราชการ หรืองานอะไร มันมีเวลาว่างอยู่แล้ว”

“ชื่อกลุ่มเก๋น่าดู” เราแซว

“คำว่า Fix It มาทีหลัง เป็นโครงการของวิทยาลัย
สารพัดช่าง แรกๆ ก็เป็นเรื่องของการอยากช่วยคนเฉยๆ
ไม่ได้มีปายมีอะไรเป็นงานเป็นการ เครื่องเชื่อม เครื่องตัด
ก็ขนจากบ้านมา เราได้ทำให้เพื่อนฝูง พี่ป้าน้าอา

“อีกอย่างที่น่าห่วง สมมติว่ามอเตอร์ไซค์คุณเสีย

ไปจ้างช่างซ่อม เราไม่รู้เลยว่าเขาซ่อมอะไรให้ พอถึงเวลาเรียกเก็บเงิน เท่าไหร่ก็ต้องเท่านั้น เราไม่รู้เรื่อง จะมีความรู้สึกตลอดเวลา ว่าโดนช่างหลอก แต่พวกเขารบออกชัดเจน เสียแค่ค่าอะไหล่ ค่าแรงไม่ต้องจ่าย นี่คือเรื่องของจรรยาบรรณที่เราพยายามสร้างขึ้นมา”

กลุ่มนี้ไม่มีประธาน ไม่มีกรรมการ

“เป็นกลุ่มเสมอภาค ไม่ได้จัดตั้งเป็นองค์กร มีประธาน มีลูกน้อง นี่เราแบบผมไม่อยู่ คุณทำแทน มาช่วงหลัง มีจำตำรวจย้ายมาใหม่ เป็นช่างกองทัพบกเรื่อมาก่อน เลยบูมใหญ่เลย พวกคอมพิวเตอรืก็สามารถซ่อมได้ โทรทัศน์ เครื่องเสียง กองกันพะเนิน

“รายรับ ของ ช่าง ไม่มี...ฟรี แต่บางคนก็มีน้ำใจ บอกให้เราไปซื้ออะไหล่ ให้เงินเกินมาบ้าง เราก็เอาไปใส่ไว้ในส่วนเงินกองกลาง เพราะเราคิดว่า มีเงินเดือนแล้ว พออยู่พอกิน มีสวนผลไม่รอรรับ ไม่ได้คิดว่า มีหน้าที่ทำงานอะไร ก็ต้องทำแค่นั้น จุดประสงค์

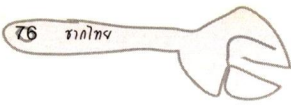
เวลาเราหาคนมาช่วย อยากได้แบบนี้ มันจะเกิดความ
ยั่งยืน คนที่ต้องเลี้ยงลูกเมีย มันควรเป็นอีกลักษณะหนึ่ง
ชื่อของ Fix It จะได้อยู่ยั่งยืนง”

พูดถึงเรื่องเงิน เขาแอบเมาท์แบบแสบๆ คันๆ ให้
ฟังว่า “เคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทางอำเภอพยายามหา
คนไปฝึกอบรมอะไรต่างๆ ท่านผู้นำทั้งหลาย ชอบใช้คำ
ว่าไม่ว่าง มีสวน มีไร่ ต้องทำ แล้ววิสัยของคนอยากได้
หน้า มีหลายกรณีที่ชอบจ้างคนไปอบรม พวกรับจ้างไป ก็
ไม่ได้อะไร จ้างเพื่อให้คนเต็มเท่านั้น เสียเงินไปสี่ห้าแสน
บาท โครงการใหญ่ๆ หหมดเป็นล้าน ไม่ได้อะไรเลย พวก
เราทำกันสี่ห้าคน ได้เน้นๆ”

ไม่มีรอยยิ้มหลังประโยคสุดท้าย แสดงว่าเขาพูด
จริง ซีเรียส

“ถ้าเราเก็บเงิน อย่างนั้นคำว่าฟรี ก็ใช้ไม่ได้ อย่าง
ที่บอก พวกเราได้เงินเดือนจากเทศบาลอยู่แล้ว อุปกรณ์
ตอนนี้ก็ได้รับการสนับสนุน เวลาที่ใช้ตอนที่ว่างจากงาน
หลัก สำคัญคือ เราอยากได้รอยยิ้มมากกว่า เกษตรกร
บางคนหาเช้ากินค่ำ เสียเงินค่าซ่อมเครื่องมือ สี่ถึงห้าร้อย
บาท ไหวไหมล่ะ มาซ่อมกับเรา แคร์รอยเดียว

“เด็กมาขอฝึกก็มี เราให้มาสนุกกับเรามากกว่า ให้
ถอดประกอบอะไหล่เลย นี่คือภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่
ต้องท่องตำรา มันแกร่งกว่าเยอะ นี่พูดในแง่ว่าไม่ต้องเอา

ปริญญาไปการันตีอะไรนะ ผมไม่เห็นนะ พวกจบปริญญา
แล้วมาเปิดร้านซ่อมเครื่องยนต์ ไม่ค่อยมี”

ถามว่าในละแวกชากไทยมีร้านแบบนี้ไหม เขา
บอกไม่มีอะไรเสียที ต้องหอบหิ้วไปซ่อมต่างที่

“มีในตำบลติดๆ กัน อีกอย่าง ถ้าเราไม่คิดซ่อม
อะไรเลย ทุกอย่างจะเป็นขยะ อย่างโทรทัศน์สมัยนี้เครื่อง
ละสองพันบาท เสียก็ซื้อใหม่ แต่การซ่อม บางครั้งหมด
แค่ ห้าถึงสิบบาท ที่บอกกันว่า ซื้อใหม่คุ้มกว่า มันต้องดู
เป็นอย่างๆ ไป เช่น โทรทัศน์จอเสีย เออ มันไม่น่าซ่อม
เราต้องอ่านงานให้ลูกค้าด้วย แต่ถามหน่อยเถอะ อะไร
มันซ่อมไม่ได้บ้าง จอเสีย จริงๆ มันก็เปลี่ยนได้ นอกจาก
ไฟไหม้เสียหายหมด บางคนไม่รู้หรือว่า อะไหล่บางชิ้น
มันถูกจริงๆ”

ที่ Fix It ซ่อมได้มีตั้งแต่ คอมพิวเตอร์ เครื่องใช้
ไฟฟ้า เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ รถมอเตอร์ไซด์

“ผมก็ไปซื้อยางจากร้านซ่อมอื่นๆ ซึ่งจะขายให้ใน
ราคาถูก แล้วเรามาทำฟรี ไม่คิดค่าแรง เหมือนอุดหนุน
เขาด้วย ก็ส่งเสริมกันไปไม่ถือว่าร้านเราไปตัดราคา หรือ
แย่งลูกค้า ถ้าผมไปต่างจังหวัด เกิดรถเสีย ยางแตก เตือด
ร้อน มีอย่างนี้มาช่วย ผมคงรู้สึกดีมาก ๆ สบายใจ แต่ถ้า
ฟังใครไม่ได้เลยในประเทศนี้ โทรหาใครก็ได้ แ่แน่
ดังนั้น ทุกเทศบาลน่าจะมีแบบนี้”

ถามต่อว่าเคยคิดเปิดอบรมอาชีพจริงจังเลยไหม
เรามีเหตุผล

“อย่างนั้นเราปล่อยให้เป็นที่ของสารพัดช่าง ที่
ผมทำอยู่จริง ๆ จัง ๆ คือคุยเรื่องความเป็นมา ทำอย่างไร
ให้ยั่งยืน ไม่อยากแค่เป็นสถานที่ปักป้าย ถ่ายรูป ภาค
ปฏิบัติจริง ๆ ก็อย่างที่เล่าไป ใช้วิธีใครอยากทำ มาเรียน
รู้เลย อีกอย่าง เราไม่มีใบการันตีอะไรรับรองให้ด้วย

“ถามว่าเด็กรุ่นหลังจะมีจิตอาสาแบบเราไหม มัน
ต้องปลูกฝัง บางคนทำงานแค่เอาหัวโชนมาสวม จันคือ
ข้าราชการ ทำแค่ในตำแหน่งหน้าที่ อาทิตย์หนึ่งทำงานห้า
วัน แต่ในเนื้องาน แค่สองวันก็เสร็จแล้ว สามถึงสี่ชั่วโมง
ต่อวัน คุณนั่งเล่นเกมแท็บ ก็เบียดเวลาเล่นเกมสักครึ่งมา
ทำเพื่อสังคมบ้างได้ไหม

“อย่างผม ถึงแม้ไม่ได้ทำงานในเทศบาลชากไทย ยังไง
ผมก็ต้องอาศัยอยู่ที่นี้ ผมจึงอยากเห็นสิ่งดี ๆ เกิดขึ้น ถาม
ว่าที่ทำอยู่นี้ใครได้ชื่อเสียง ก็เทศบาล ไม่ใช่ผม ใครจะ
ไปจำชื่อผมได้ ใครจะมารำพึงรำพันถึงชื่อผม ถึงเปลี่ยน
หัวหน้านายกฯ ก็คน ถ้าทำดี ใคร ๆ ก็ต้องเล็งเห็นความดี
งานที่ทำ ไม่ยุบหรือ เพราะชื่อเสียงมันตกแก่เทศบาล
สุดท้าย คุณทำให้มันรู้สึกสนุกเถอะ”

ทำให้สนุก ง่าย ๆ แต่คม

08 ออกวันนี้ มีสักจระ

กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในชาไทย มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน โดยมีเป้าหมายที่จะให้ชุมชนพึ่งตนเองและรู้จักการออมโดยใช้หลักธรรมพัฒนาสมาชิกสัจจะให้เกิดคุณธรรม ใช้การออมเงินเป็นเครื่องมือในการรวมกลุ่มเพื่อการจัดการ การเงินและสวัสดิการให้แกสมาชิก

ผู้ใหญ่พัฒนา อินทระเจริญ ผู้ใหญ่บ้านมาดเท่ และอมรา ภักคินี รวมถึง อดีตคักดี ศิริชล มีรายละเอียด

“ที่อิงอยู่กับวัด เพราะเริ่มต้นจากแนวคิดของพระอยากช่วยชาวบ้าน ท่านไปคุยส่วนกลาง เอาพระแต่ละวัดมาคุยกัน จริง ๆ ไม่เกี่ยวกับวัดก็ได้ แต่การอยู่กับวัด มัน

ก็มีส่วนช่วยให้คนเราซื้อสัตย์ ใครโกง ขอให้ฉิบหาย ตาย
แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ สามคนที่ไม่จ่ายเงินตาม
กำหนด อาจยังไม่ตาย แต่อยู่บนโลกนี้ไม่ได้ อยู่ในบ้าน
เกิดไม่ได้ ก็เหมือนตกรอกแล้ว

“หลักการทำงาน แรกๆ พระเป็นคนกำหนด
ระเบียบการต่างๆ ทุกเดือนคุณต้องออมหนึ่งร้อยบาท
ดอกเบี้ยมาก่อนสองบาท แต่เราเห็นว่าเยอะไป ก็ประชุม
กับชาวบ้านว่า จะเหลือได้กี่บาท เหลือหนึ่งบาท เห็นด้วย
ไหม ถ้าเห็นด้วย ก็โอเค ส่วนใหญ่ก็เกิดจากข้อเสนอของ
สมาชิกนี่แหละ

“ประโยชน์ที่ได้ แน่นนอนคือการออม ทุกวันนี้ เงิน
หมิ่นของชาวบ้านไม่เคยคิดออมนะ จะให้ไปออมธนาคาร
เหรอ วันละหนึ่งร้อยบาท คงไม่เอา บางคนจน ก็ยังมีเงิน
ออม บางคนมีหมิ่นเจ็ดพันบาทแล้ว ถ้าครบครัวเขามี
สมุดสองสามเล่ม จุกเงินสามารถกู้เงินได้ ตอนนั้นก็ให้
วงเงินถึงหกหมื่นบาท กู้ไปทำอะไรก็ได้ อย่างน้อยคุณ
ต้องเอาเงินมาคืน เงินต้นห้าร้อยบาท พร้อมดอกเบี้ยร้อย
ละบาทต่อเดือน

“สวัสดิการ เรามีปันผล
ตอนสิ้นปีสามสิบสตางค์ต่อหุ้น
ราวๆ หกถึงเจ็ดพันบาท เราหัก
สี่ร้อยบาทเพื่อเอามาเป็นค่าทำศพ

ถ้าตาย ลูกหลานได้สืบทอด ป่วยเข้าโรงพยาบาล หนึ่งร้อย
ห้าสิบบาทต่อคืน ติดต่อกันสิบวัน ทุนการศึกษาเด็กทุน
ละห้าร้อยบาท สิบทุนต่อปี ทุนคนแก่ห้าร้อยบาท มีจับ
สลากแจกข้าวสารทุกปี แจกหม้อหุงข้าว

“ทุกวันที่ 16 ต้องมาจ่ายเงินออม เงินกู้ ถ้าใคร
ต้องการกู้ ก็มาวันนั้น มาบอกกล่าวกัน หากคนค้าสอง
คน จะซื้อมอเตอร์ไซค์ก็ได้ ถ้าคุณมีเงินส่ง เราไม่ไปถาม
คุณหรอกว่า เอาไปทำอะไร คุณออมครบไหมล่ะ ไม่ขาด
คุณก็ได้สิทธิ์ในการกู้เต็มเม็ดเต็มหน่วย คุณไม่ส่งทุกเดือน
การกู้คุณก็ได้ลดลง ถ้างั้นจริง ๆ เราก็ขอซื้อสมุดฝากคุณ
คืน เพราะเราถือว่า ทำให้คุณเต็มที่แล้ว

“ถามว่าส่วนใหญ่กู้ทำอะไร มีทุกอย่าง แต่ข้อดีคือ
เงินกู้เราส่งคืนในระยะยาว ห้าร้อยบาทต่อเดือน คุณกู้
ไปเป็นปี กว่าที่คุณจะใช้หมด อยากกู้เพิ่ม ก็มาตัดไปก่อน
มาขอกู้ได้เลย แต่เราเชื่อว่า ด้วยกระบวนการหล่อหลอม
ของสมาชิก มันทำให้คนมีเหตุผลในการตัดสินใจทำ
อะไรมากขึ้น มากกว่าคนที่กู้จากธนาคารแล้วเอาไปซื้อ
มอเตอร์ไซค์ คนที่ฝากกู้สัจจะแล้วซื้อมอเตอร์ไซค์ ก็จะมี
เหตุผลที่ดี บางคนบ้านไกล ต้องใช้จริง ๆ ก็ต้องซื้อ ไม่
อย่างนั้นไปลำบาก

“ถามว่ามีคนได้ประโยชน์แบบเห็น ๆ ไหม มันขึ้นอยู่กับบุคคล การใช้ชีวิตเราต่างกัน ใช้ชีวิตดีงาม ถึงไม่มาฝาก

กับเรา แต่ถ้าไม่มีเราก็ต้องไปหาผู้ที่อื่น เราถือเป็นช่องทางหนึ่ง วันนี้คุณพonyaให้ปุ๋ย เงินหมด คุณมากู้ได้ ไม่ต้องกู้นอกระบบ คุณมีที่สิบไร่ ชาติปุ๋ย ชาติยาพ่นพืช อยากได้เงินสองหมื่น ต้องไปถึงธนาคารเลยหรอ มันก็เป็นหลักประกันได้ ไม่ต้องเอารถเอาบ้านไปจำนอง ไม่ได้บอกว่าถ้าไม่มีกลุ่มสัจจะแล้วทุกอย่างจะล่มสลาย

“ตอนนี้มีสมาชิกห้าร้อยกว่าคน มากู้พร้อม ๆ กันได้ เอาเท่าที่หมดเงิน ซึ่งเงินกลับมาเดือนละสี่ถึงห้าแสนบาท เมื่อพ้นหน้าผลไม้ เงินจะเหลือ เวลามันโต มันจะโตมาก ไม่เหมือนแรก ๆ ที่ข้าหน้อย คนที่มาทำงานกับเรา ทุกปีมาเลิกกันเลย ไม่พอใจคนไหนบอก หลัง ๆ เรื่องกรรมกรรมมันอยู่ตัว เปลี่ยนมาเป็นสรรหา ชาวบ้านเลือกมา

“เราใช้วัดเป็นสำนักงาน ถึงเวลาก็เอาโต๊ะมาตั้ง ตรงนี้เก็บเงินออม ตรงนี้กู้ ผมคิดไว้ว่าจะสร้างที่ทำการเหมือนธนาคารหมู่บ้าน แต่รอให้วงเงินเลยสิบล้านบาทก่อน ค่อย ๆ ทำไป มันต้องมีการพัฒนา กลุ่มทุกกลุ่มที่ตั้งขึ้นมา ไม่ใช่พอมีแล้วจะไปบังคับสมาชิกว่าจะให้ทำ หรือไม่ทำอะไร อย่างนั้นก็ไม่ได้เกิดการเรียนรู้อะไรอย่างกลุ่มสัจจะ พอเกิดขึ้น เราค่อย ๆ เอากระบวนการต่าง ๆ มาหล่อหลอม เพื่อให้คนมีสัจจะในการคินเงิน การมีวินัย และกู้ไปแล้ว ต้องมีเงินมาจ่าย

“เวลาพื้นที่อื่นมาเรียนรู้กับเรา ส่วนใหญ่สงสัยว่า

ทำอะไร คนถึงได้ร่วมมือกัน เป็นคำถามเสมอมาว่า
พื้นที่อื่นๆ กว่าคนจะยอม ต้องประกาศแล้ว ประกาศ
อีก ต้องบังคับ เราตอบว่า คือเรื่องของกฎระเบียบต้อง
เข้มแข็ง ได้ก็ได้อาจไม่ได้ก็ต้องบอกไม่ได้ ของเราก็ไม่ใช่ราบ
เรียบ เถียงกันออกจะตายไป

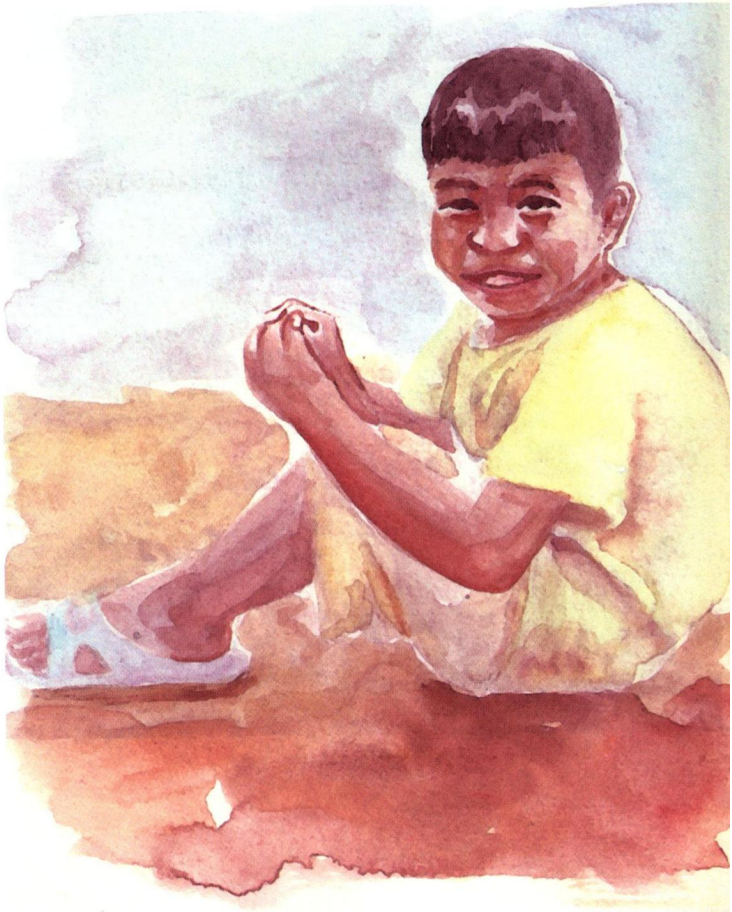
“ชาวบ้านจะมั่นใจคณะกรรมการ ต้องทำให้เขาเห็น
เรื่องนี้สำคัญ ถ้าคุณผิดพลาดไปหน่อยเดียว ยากเลยคราว
นี้ อีกเรื่องคือต้องตรงไปตรงมา อย่าลำเอียง ไม่ใช่คนนี้
สนิท ให้คู่แข่งกว่าคนนั้น อย่างนี้ไม่ได้

“กลุ่มสัจจะ จำเป็นต้องมีในพื้นที่อื่นๆ ไหม ถ้ามี
จะดีมาก ไม่ใช่ว่าคนที่ปลูกผลไม้ รวย ถึงยอมได้ ที่นี้
เมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว ภาณุนาการ ทั้งหมดของแถวนี้
เก้าสิบเปอร์เซ็นต์เป็นหนี้ คนต้องกู้ จะรวยได้ไง

“รูปแบบต่างๆ ก็ปรับกันไปแต่ละพื้นที่ จะใส่
กระบอกไม้ไผ่ ทำให้หือหาว อยากทำ เหมาะสมก็ทำไป
โดยหลักๆ มันก็คือการออมเหมือนกัน การพึ่งตนเองใน
หมู่บ้าน ควรมีทั่วประเทศ มีเยอะนะ กู้สามสี่แสนบาท ไป
ต่อเติมบ้าน เรื่องแบบนี้ก็สำคัญกับคนในชุมชน ไม่ต้องไป
ธนาคาร เวลาชาวบ้านไปธนาคาร แต่งตัวมอซอไป เราเอง
ก็รู้สึกไม่ดีกับการต้อนรับด้วย นี่คือความรู้สึกของชาวบ้าน
นะ แต่กลุ่มสัจจะ มันสบายใจกว่ากัน

“คนที่ฝากสัจจะแล้วไม่ต้องการกู้ นั่นก็คือการได้

เอาเงินของตัวไปช่วยเพื่อนบ้านที่เดือดร้อน มั่นใจว่าเงิน
ไม่สูญหาย เพราะเราก็เอาเงินไปฝากไว้ที่ธนาคาร ถ้า
ชาวบ้านจะมาดู เรามีเอกสารให้ดูหมด”

เรื่องหลุม ที่คิดว่าไปก็หลุม

ก่อนไปคุยกับ สุนันต์ เชื้อตระกูล ใครๆ ก็บอกว่าเขา
เพี้ยน บ้างว่าบ้า บ้างก็ว่าจริง ๆ แล้วเก่งพอตัว

สมัยก่อน ชาวบ้านปลูกทุเรียน แต่หมอฟันทิ้งเรียบ
แล้วปลูกกล้วยไข่ นั่นนับเป็นคนแรกๆ ของชาชาวไทยที่ปลูก
ผลไม้ชนิดนี้ และทำให้รวยเรื่อยมา

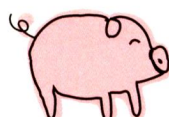
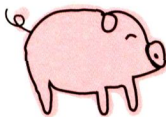
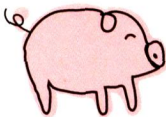
สุนัซก็เคยเลี้ยง เลี้ยงแข่งเสียด้วย ทั้งๆ ที่ความรู้
ไม่มีเลยในตอนแรก แต่อาศัยลูกมันใจและศึกษา

ตอนนี้ สุนันต์ มีที่ดินหลายไร่ ปลูกพืชผักผลไม้
นานา และชอบอก บ้านเขาสวยมากๆ แถมมีห้องน้ำงาม
หยดไว้รับรองแขกที่มาดูงาน

งานด้านความคิด และพลังงานทดแทนจากชีวมุ

กลุ่ม ต้นแบบพลังงานชุมชน มีกิจกรรมการ
เชื่อมโยงกับระบบพลังงานทดแทน โดยเปลี่ยนการทำ
สวนผลไม้อย่างเดียวมาเป็นเกษตรแบบผสมผสาน เน้น
การประหยัดต้นทุนการผลิต ใช้วัสดุและสิ่งเหลือใช้ นำ
มูลสุกรมาทำปุ๋ย น้ำมูลสุกรใช้ในสวนแทนปุ๋ยเคมีเพื่อ
เป็นการลดต้นทุนทางการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน มีกิจกรรมการเชื่อมโยง
กับระบบพลังงานทดแทน โดยรัฐบาลมีนโยบายปรับ
เปลี่ยนพฤติกรรมประชาชนเพื่อลดการใช้พลังงาน ได้ร่วม

กันทำกิจกรรมลดการใช้พลังงาน จัดหาพลังงานทดแทน
ซึ่งในปี 2550 ได้มีการตั้งศูนย์เรียนรู้พลังงานชุมชน

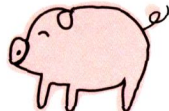
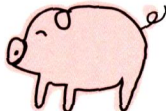
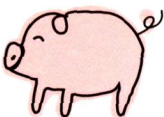
ขณะนี้สิ่งที่ได้รับการพัฒนาและมีแนวทางการผลิต
เพื่อจำหน่าย ได้แก่ ถ่านประหยัดพลังงานและเตาอย่าง
ประหยัดพลังงาน ความสำเร็จของการดำเนินงานทำให้
คนในชุมชนให้ความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วม

“ที่ในไร่ผม ปลูกเอง รดน้ำเอง ไม่จ้างใคร” สุนันต์ว่า
ใครได้มาฟังสำเนียงเขาพูด ต้องรู้สึกได้ กวน...จริง ๆ

“จะไปยากอะไรเล่า ตื่นเช้ามา เราก็แบ่งหน้าที่กัน
ลิ ใครรดน้ำสวน ใครทำอะไร เห็นบ้านสวย ๆ ไม่ค่อยได้
เข้าไปอยู่หรอก ทำงานอยู่แต่ในเล้าหมู ทำบ้านไว้ ถือ
เป็นกำไรชีวิต”

หลังกวาดตามองรอบ ๆ สวน “ปลูกอะไรบ้าง”

“พวกพืชล้มลุก เป็นไม้ยืนต้นอย่างเมื่อก่อนไม่
ไหว รายจ่ายเยอะกว่า ค่าปุ๋ย ค่ายา ก็เยอะ สมัยก่อนขับ
รถเจอหมา ก็ทำฟาร์มหมา แนวคิดการทำอาชีพของเรา
มันต้องมองให้ดี ตอนนั้นอยากเลี้ยงวัว จะได้ไม่ต้องตัด
หญ้า แต่ไปเจอหมาพันธุ์ร็อตไวเลอร์ สมัยนั้นเริ่มจะดัง
เลี้ยงประกวด รายได้มันน่าจะดีกว่า ก็เลยลองเลี้ยง คือ
ผมคิดอะไร ต้องเป็นเงินเป็นทองหมด”

เป็นเงินเป็นทองกับเงิน เราว่ามันกำกวมทีเดียว

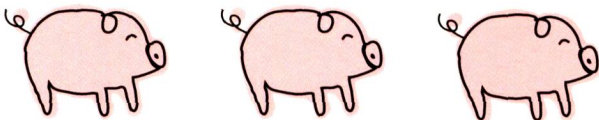
“เวลาทำอะไรใหม่ๆ เราต้องดูหน้าดูหลัง ทำฟาร์มหมู ปีหนึ่ง ได้ห้าแสนบาท ถ้าเราทำสองฟาร์ม ได้หนึ่งล้านบาท หายเป็นจำนวนเดือนเลย ผมรอบคอบนะ บวกลบทุกอย่างแล้วคุ้มหรือไม่ นี่ทำงานอยู่กับบ้าน เลือเก๋าๆ กางเกงขาสั้น คุ่มแน่นนอน ดีกว่าไปทำไกลๆ

“คือเราต้องคิดตลอดเวลา อนาคตทำอะไรจะมีรายได้ ทั้งรายได้เป็นเดือน รายได้เป็นปี อย่างผมตัดกล้วยไฉวันนี่ ผมได้เงินเลย ไม่ต้องไปรอใคร กล้วยนี้ผมทำสัญลักษณ์ไว้เลย ต้นไหน ตัดวันไหนได้ ไม่ต้องไปนั่งเปิดดูกระดาษที่ห่อกันแมลงดู อีกสองสามวัน ผมตัดขนุน ผมก็ได้เงิน

“เมื่อก่อน เงินหายไปในไหน ผมก็ไม่รู้ เพราะไม่เคยมีการทำบัญชี เดียวนี้ผมทำไว้หมด จดรายได้ รายจ่าย เงินขาดส่วนไหน ค่าปุ๋ย ค่ายา แก่ตัวไป ทำเองไม่ไหว ผมก็ต้องเตรียมการไว้ให้ดี ว่าจะทำอย่างไรต่อไป”

มาเรื่องพลังงานทดแทนจากชีวมวลกันบ้าง

“แก๊สจากชีวมวล คือผลของการคิดว่า ทำอย่างไร ถึงจะลดต้นทุนการผลิต ใส่แทนปุ๋ย ปีหนึ่งห้าถึงหกแสนบาท อย่างปลูกเงาะ มีสูตร เร่งลูก เร่งใบ ขยายลูก ยืดช่อ อะไร

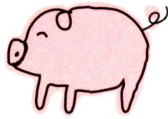
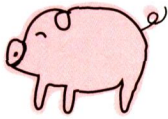
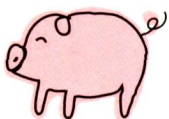
อีกมากมาย แต่ใส่แบบชีวภาพอย่างนี้ ต้นไม้ไม่มีเชื้อ ซึ่งเราก็ต้องลองผิทดลองดูกันมา

“แก๊สที่เราใช้ก็เอาไปใช้ในครัว ต้มข้าวหมา บั่นไฟได้ ค่าใช้จ่ายชุดหลุม ทำบ่อ รุ่ใหม่ ๆ เดี่ยวนี้เป็นผ้าใบ คล้าย ๆ แคลซูล สะดวกขึ้น ผมทำก็แสนกว่าบาท นี่ผมทำแค่เล้าหมู จะเอาครบวงจร เป็นฟาร์ม ต้องหกหลัง แต่หมูผมทำเป็นรายได้เสริมเท่านั้นเอง น้ำชี้หมู ผมก็ทำปุ๋ย”

ระหว่างเดินดู มีคนมาขอน้ำจากชี้หมูไปใส่สวนผลไม้ สุนัขก็ให้แบบฟรี ๆ บอกว่าช่วย ๆ กันไป

“ตอนแรกผมอยากเลี้ยงปลา ก็ศึกษา แต่ซื้อปลามันใส่อะไรไม่ได้ ผมก็ไม่เอา ศึกษาไข่ไก่ ไก่ก็ตกใจง่าย ตายไว หมูดีกว่า ชี้หมูใช้ได้ด้วย ก็ลองไปดูงานที่สอยดาว แล้วมีคนมาช่วยทำ รับเหมาค่าแรง ค่าของไป ผมขายรถทำเลย คิดว่าถ้าเรายังมีแรงทำอยู่ เดี่ยวมันก็ได้คืนมา ถือว่าลงทุนทำกิน

“มีคนมาเรียนตลอด คนเงินน้อย ๆ ผมก็แนะนำเลี้ยงไก่ แล้วเอาชี้มาใส่ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำเหมือนผมทุกอย่างมันประยุกต์ได้ แค่คุณจับหลักการของมันถูก แค่นี้ใช้ความพยายาม คนแถวนี้ยังใช้แก๊สแบบนี้กันน้อย แต่ละบ้านมันก็ต่างกัน ไม่สามารถรวม ๆ กันใช้เพื่อประหยัด

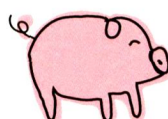
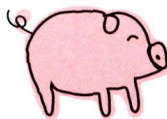
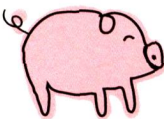
ค่าใช้จ่ายเหมือนพื้นที่อื่นๆ ได้”

เขามองเรื่องพลังงานทางเลือกในชุมชนอย่างไร

“เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งคือเรื่องของต้นทุนที่ยังสูง แต่สิ่งที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้ หนึ่งคือเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ไฟ เปิดแบบสว่างโร่เหมือนสังคมเมืองอย่างนี้ไม่เอา เห็นในเมืองติดไฟตามรั้ว ก็เอา บ้าง หลอดก็เปลี่ยนเป็นแบบประหยัดไฟ เราสามารถเผาถ่านเองได้ก็ทำ ไม่ต้องไปใช้แอลพีจีมาก บางบ้านต้มข้าวหมาใช้แก๊ส ถามว่ามันเข้าท่าไหม ก็แค่รักสบาย

“ส่วนเรื่องการลงทุนที่เป็นพลังงานชุมชน ต้องเช็คศักยภาพของชุมชนนั้นๆ พลังงานลมโอเคไหม โซลาเซลล์ มีพื้นที่ติดตั้งไหม พลังงานน้ำมีพอไหม พลังงานชีวภาพ ละ ภาครัฐเองต้องส่งเสริมอย่างจริงจังด้วย ทำราคาให้ถูก ใช้หลายๆ อย่างประกอบกันในหนึ่งชุมชน บอกเป็นสูตรตายตัวไม่ได้ รัฐมักคิดเป็นสูตร สองปีที่แล้ว ที่เน้นเรื่องน้ำอุปโภคบริโภค ให้งบประมาณมา แต่ใช้ประธานครหลวงซึ่งมันต้องใช้กับสังคมเมือง ส่วนภูมิภาคซึ่งพื้นที่สูงต่ำไม่เท่ากัน มันก็ใช้ไม่ได้”

ก่อนกลับ ได้กล้วยไข่ติดมือมาคนละหวีสองหวี

10 ภารกิจ core Team

นั่งคุยกับรองเรวัตแบบจริงจัง จัง ๆ เรื่องการทำงานแบบมีส่วนร่วม หรือที่เรียกว่า Core Team

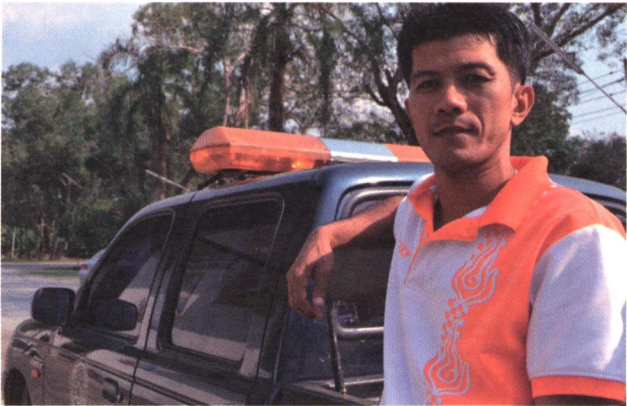
“การที่ชุมชนจะสามารถจัดการตนเองได้ ไม่ได้เป็นหน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่ของนายกฯ กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน แต่การพัฒนาแบบองค์รวม ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วม อีกส่วนเรามองว่า การพัฒนาตำบลจริงจัง ต้องใช้ต้นทุนทุกอย่างที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งเรื่องคน ภูมิปัญญา ตัวปราชญ์ชาวบ้าน เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงเม็ดเงิน”

ชากไทยก็คล้ายพื้นที่อื่นๆ เมื่อสังคมทุนนิยมเข้าครอบครอง ต่างคนก็ต่างอยู่ ต่างทำ

“สมัยก่อน แทบทุกพื้นที่ยังไม่มีหลักคิด ต่างคนต่างทำ กลุ่มโน้นทำไอนี้ กลุ่มนี้ทำไอนั้น ชากไทยเลยมองว่า ถ้าเอาทุกภาคส่วนมาเสริมพลังกัน จะเป็นการพัฒนาให้ถึงจุดหมายได้เร็วขึ้น จึงเป็นที่มาของกลุ่ม Core Team”

Core Team มีที่มาจาก 4 ภาคส่วน คือ 1.ส่วนท้องถิ่นเอง 2.ส่วนท้องที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน 3.ตัวชาวบ้าน 4.ส่วนของราชการต่างๆ

“มีภารกิจหลักๆ อยู่สามสี่อย่าง หนึ่ง เป็นฝ่ายเชื่อมประสานการทำงานระหว่างกลุ่มต่างๆ คนต่างๆ ให้เข้ากันได้ เช่น กลุ่มร้านค้า-โรงสีชุมชน กับ กลุ่ม

ออมทรัพย์ ซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แต่กำเนิด ต่างระยะเวลากัน เมื่อโรงสีร้านค้าเกิดทีหลัง สิ่งที่ขาดคือเรื่องของงบประมาณ ตามหลักทั่วไป แบบเก่าๆ ก็จะไปกู้เงินเสียดอกเบี้ย แล้วเรามาออกแบบการทำงานให้เชื่อมโยงกันได้ไหม

“เปลี่ยนเป็น ตัวออมทรัพย์เข้ามาถือหุ้นกับร้านค้า เลย์ดิวว่าไหม มันจะเกิดความผูกพันทางใจขึ้นด้วย ได้สมาชิกทางอ้อมด้วย สมาชิกออมทรัพย์ก็จะมาซื้อของที่ร้านค้า เกื้อหนุนกัน กลุ่มออมทรัพย์ก็ได้เงินปันผลคืน มากกว่าในอัตราดอกเบี้ยปกติ ร้านค้าเป็นเรื่องของการซื้อขายไป หากดูแลจัดการดี ๆ เรื่องขาดทุนไม่มีอยู่แล้ว

“หรืออย่างกลุ่มหมอพื้นบ้าน เวลาผสมยาลูกกลอน

มันต้องมีส่วนผสมของน้ำผึ้ง ซึ่งต้องไปหาจากนอกพื้นที่ กลุ่ม Core Team ก็เข้าไปเชื่อม บอกว่าทำไมไม่ใช้น้ำผึ้ง ในพื้นที่ล่ะ เราเองก็มีกลุ่มตรงนี้อยู่ นี่คือการออกแบบให้ กลไกต่าง ๆ มันทำงานร่วมกันได้

“อีกส่วนคือการลดข้อขัดแย้ง เราต้องยอมรับว่า ในทุกชุมชนมีความขัดแย้งด้วยกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้าง เช่น ในซากไทยสมัยก่อน มีภาครัฐเข้ามาส่งเสริมเรื่องปุ๋ย อินทรีย์ มันก็เกิดขึ้นหลายกลุ่ม มีการแข่งขันกัน ของกลุ่มนี้ใช้วัสดุดีกว่า กลุ่มโน้นก็อ้างว่าของตัวเองดีกว่า ผลเสีย คือตัวชาวบ้านสับสนกับข่าวสารที่ได้รับ เราก็เข้ามาเชื่อม โดยเสนอว่า กลุ่มทุกกลุ่มทำมันถูกทั้งนั้น เพียงแต่ว่าตัวผลิตภัณฑ์มันอาจต้องแบ่งเป็นเกรด ๆ ทุกกลุ่มรู้อยู่แล้วว่าของตัวเองนั้น ยืนอยู่ตรงจุดไหน

“และข้อขัดแย้งในเรื่องของคน อย่างการจัดเวที ประชุมอะไรสักอย่าง ซึ่งมีขึ้นบ่อย ๆ ตามท้องถิ่นทั่วไป มันไม่มีหรอก ที่เห็นด้วยกับมติในที่ประชุมไปเสียทั้งหมด คนที่คิดนอกกรอบเยอะ ๆ จะมีมุมมองแตกต่างจากชาวบ้าน คนที่คิดในกรอบก็จะมองว่าแบบนั้นชาวโลก อย่างนี้ เวลาประชุมครั้งต่อไป คนคิดนอกกรอบซึ่งเป็นส่วนน้อย ก็มักไม่ได้รับการเชิญ เพราะกลัววุ่นวาย

“เปรียบเทียบกับคนเมา ซึ่งเวลาปกติเจียบมาก พอเมาแล้วพูด ถ้ามองแง่ลบ คือเมาแล้วพูดไม่รู้เรื่อง

แต่ถ้ามองในแง่บวก เมาแล้วพูด แสดงว่าต้องมีอะไรอยู่ในใจ ตอนไม่เมาไม่กล้าพูด เช่นเดียวกัน ถ้ามีคนแบบนี้ เราต้องจับให้ได้ว่า มีมุมมองที่แท้จริงอย่างไร เข้าไปคุย หาคนที่คุยได้ เข้าไปพูดคุยว่าสิ่งที่เขาคิด กับที่เราคิด เป็นเรื่องเดียวกัน เป้าหมายของเราเหมือนกันไหม สมมุติว่า เรากำลังจะไปเชียงใหม่ เขาเองก็บอกว่าอยากจะไปที่เดียวกัน แต่วิธีไป มันไปได้หลายทาง สุดท้ายมันก็เป้าหมายเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องนั่งรถคันเดียวกัน”

ที่น่าสนใจคือ ลักษณะของ Core Team ไม่ได้เป็นคณะ หรือเป็นองค์กรใหญ่ๆ

“ในยุคแรกๆ มีคนแค่สี่ถึงห้าคน เป็นตัวแทนกลุ่มละคน เป็นคนที่จิตอาสาจริง ๆ มันไม่มีโครงสร้างว่าใครเป็นประธาน เป็นรองประธาน แค่มีใจเดียวกัน คือการมีจิตอาสา มีใจมุ่งมั่นแน่วแน่ที่จะพัฒนาชุมชน ดังนั้นต้องถอดหมวกของตัวเองออก เวลานั่งคุย ใส่ความเห็นกันได้เต็มที่ ไม่มีมาประเภท ผมเป็นรองนายกฯ คุณต้องฟังผม...ไม่มี

“ไม่มีวาระการพูดคุยที่กำหนดตายตัว ยกตัวอย่างกลุ่มการจัดการน้ำมีปัญหา แก่นนำ Core Team มีโอกาสเจอกันตามงานในชุมชน ก็มานั่งคุยกันได้ ขยายผลกันต่อไป เปรียบแล้วเราเหมือนคอนดักเตอร์ที่คอยดูภาพรวม ใช้คนให้ถูกกับงาน ปัญหาร้ายแรงจริงๆ ยังไม่เจอ

เพราะก่อนมาใช้ชื่อ Core Team เราก็ทำงานด้วยลักษณะคล้ายๆ แบบนี้อยู่มานานแล้ว เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งเราเอามาใช้ในแง่ดี แต่พอต้องมีการถอดองค์ความรู้ เราตั้งชื่อขึ้น เพื่อให้พื้นที่อื่นเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ส่วนเรื่องความเห็นไม่ตรงกันใน Core Team ก็มีบ้าง แต่สรุปคือ ในองค์กรรวมแล้ว มุมมองไหนที่ได้ประโยชน์มากที่สุด”

งานการเมือง ใครๆ ก็หวั่น แคหาเสียงหรือเปล่า

“ถ้าคิดแบบระบบราชการเดิมๆ ทำให้เกิดผลผลิตให้ชาวบ้านเห็นเฉยๆ แต่ของเราทำ อย่างน้อยที่สุด มันต้องมีการเกิดกิจกรรมต่อเนื่อง ใช้หลักการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ก่อนเกิดกิจกรรม อย่างกลุ่มออมทรัพย์ เบื้องต้นตั้งขึ้นโดยนโยบายของพัฒนาชุมชน แรกๆ ก็มีแค่ฝากกับกู้ เราต้องออกแบบให้ได้ ว่ามันจะไปเชื่อมกับกลุ่มไหน เราก็ใช้ตัวเงิน มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สร้างระเบียบวินัย กู้แล้วต้องส่งให้ตรงเวลา มีการทำกิจกรรมต่างๆ ถ้าไรส่วนหนึ่งก็เอาไปไว้กองกลาง เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณะ ทุกอย่างมันคือการสร้างให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม”

รองเรวัตช่วงเปรียบ “ปลูกเงาะต้นหนึ่ง เมื่อก่อนเราก็คิดว่า ได้แค่ลูกเงาะ แต่เดี๋ยวนี้ มันต้องเป็นองค์กรรวมปลูกเงาะ 1 ต้น มันมีส่วนไหนบ้าง ที่ได้ประโยชน์ ส่วน

ไหนได้ฟังฟัง และกระทบกับส่วนไหน”

ถามถึงความพอใจ รองบอกว่า อยู่ในระดับ 80-90 เปอร์เซ็นต์

“ในยุคแรก ๆ ของการทำงานกับ สสส. การออกแบบกระบวนการ Core Team เข้าไปมีบทบาทเยอะ พอมันผ่านไป ชาวบ้านได้เห็น ว่าทำแล้วได้อะไร เพื่อนข้างๆ ได้อะไร ชาวบ้านก็เปลี่ยนเป็นทีมของเรา โดยปริยาย เป็นไปโดยธรรมชาติ บทบาทของผู้นำในยุคแรก ๆ ก็จะเริ่มน้อยลง ชุมชนสามารถจัดการตัวเองได้มากขึ้น เหมือนทำธนาคารขยะ วันหนึ่ง ถ้ามันแจ้ง แสดงว่าประสบความสำเร็จ เพราะชาวบ้าน สามารถจัดการกับขยะได้ด้วยตนเอง”

แล้วยังยืนไหม

“โดยกระบวนการ เราไม่ได้เป็นคนสั่งการให้ทำโน่นทำนี่ แต่เราค่อยๆ เปลี่ยนวิธีคิดอย่างไม่เร่งร้อน ซึ่งเชื่อว่า เมื่อคนหนึ่งคน ปรับวิธีคิดแล้ว จะกลับมาเป็นเหมือนเดิมมันยากมาก เวลาที่มีเยาวชน มีคนรุ่นใหม่ที่เราเห็นว่า มีศักยภาพ ก็จะไปเรียนรู้ตามที่ต่างๆ พัฒนาไปเรื่อย ทำดีให้คำชมเชย ขาดตรงไหน ต้องเติม มันจะค่อยๆ หล่อหลอม คนแบบนี้ ก็จะไปขยายต่อให้คนในชุมชน ถามว่า คนในชาติไทย เปลี่ยนวิธีคิดได้หมดไหม ไม่หรอก แค่ ณ วันนี้ เป็นยุคของการปรับเปลี่ยน

“ถามเรื่องเวทีประชาคมของชาชาวไทย โดยเทศบาล จัด ประมาณเดือนมีนาคม เพื่อเอาความต้องการของ ชาวบ้านมาทำแผน ซึ่งเราจะบูรณาการจัดทำพร้อมกับ พัฒนาชุมชน เพื่อไม่ให้ชาวบ้านเกิดความสับสน เดี่ยว เทศบาลก็มาถาม เดี่ยวพัฒนาชุมชนก็ถามเรื่องเดิมอีก จึงเกิดความเบื่อหน่าย ประชุมคราวหน้า ก็ไม่มีใครอยาก มาแล้ว

“หรือบางครั้งมีการกำหนดให้มีการประชุม เฉพาะเรื่องที่ทางรัฐกำหนดให้จัดประชุม เช่น พิจารณา บเอสเอ็มแอล หรือกองทุนหมู่บ้าน ก็มีการพูดคุย กันในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านด้วย

“อีกส่วนที่เราทำเป็นกลุ่มย่อยๆ ตรงนี้สำคัญ ยก ตัวอย่าง ถ้ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งประชุมกัน เป็นทีมเดียวกัน ความรู้สึกก็ร่วมเหมือนกัน ภาพมันจะชัด ว่าต้องการดูใน เรื่องใด อย่างกลุ่มมังคุดต้องการดูเรื่องการตลาด เขาจะ พูดกันรู้เรื่อง แล้วมาบอกเราว่า ช่วยดูเรื่องตลาดภายนอก ให้หน่อยได้ไหม

“ดังนั้นการประชุมประชาคม มันขึ้นอยู่กับหลาย ปัจจัย ช่องทางการได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนาตำบล มันสามารถได้มาจากสองทางด้วยกัน คือ หนึ่ง จากเวทีระดับหมู่บ้านหรือตำบลซึ่งเราเรียกว่าเวที

ประชาคม สอง จากการประชุมกลุ่มต่างๆ ของชาวบ้าน”

อดไม่ได้ที่จะถามเรื่องความยากจน

“ในซากไทยอาจไม่ถึงกับยากจน แต่ถ้าเอาโดยรวม ส่วนหนึ่งเกิดจากการติดหนี้เพราะทำการเกษตรขายผลไม่ได้ ก็เอาเงินไปคืนธนาคาร ถ้ามันไม่ได้ ก็ต้องติดหนี้อีก ผ่อนผันกันไป ส่วนหนึ่งมันคือการไม่รู้จักตัวเอง บางคนใช้จ่ายเกินตัว เห็นคนอื่นมีอะไร ก็อยากมีอีกส่วนคือเรื่องของโอกาส ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดนหลอก

“ยกตัวอย่าง ในซากไทย สมัยก่อนเราประกอบอาชีพโดยใช้วิถีเดิมๆ ใช้ปุ๋ยเคมีน้อยมาก จนมามีนโยบายของภาครัฐ ว่าถ้าเราต้องการทำผลผลิตเพื่อขายเยอะๆ ส่งออก ผลไม้ต้องสวย ต้องใช้ยาฆ่าแมลงเยอะๆ โยนเงินมาให้ก่อน ชาวสวนที่เคยทำงานด้วยสติปัญญาของตัวเอง ก็งงลี มีสูตรสำเร็จจากสลากข้างขวด

“นักวิชาการคิดในเชิงงานวิชาการ ว่าทำผลไม่ให้อยู่สวย ต้องใส่ตัวโน้นตัวนี้ มันได้อยู่ อยู่ในห้องแล็บ ไม่ได้มีสภาวะแวดล้อมธรรมชาติที่เป็นวิถีชีวิตจริง ๆ พอใช้แต่ยา แต่ปุ๋ยเคมี มันเข้าไปหมดทุกสิ่ง รวมถึงชีวิต วิถีของชาวบ้าน”

11

คุยกับนางกเทศมนตรี

ตำบลชากไห

ชยุดมเทพ ปีกดั่ง นายกเทศมนตรี นายภาพรวมของงานในชาไทยให้ฟังว่า

จากที่เราได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อเคลื่อนไปสู่ตำบลสุขภาวะ ได้รับการมีส่วนร่วมจากประชาชนมากขึ้น พอคนมีส่วนร่วม ก็เกิดความเข้าใจ จากที่ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ไม่เชื่อมโยง นั่นคือ การนำลักษณะของชนบทโบราณกลับมา

หลักการทำงานกับคนเยอะๆ คือ ความยุติธรรมเสมอภาคเท่าเทียมนี้สำคัญ เราต้องเข้าใจเรื่องเสียงข้างมาก แต่คนไม่เห็นด้วยเราก็ไม่ทอดทิ้ง ใช้หลักธรรมาภิบาลมาจับ

สมัยก่อนเจ้าหน้าที่ชอบหาผลประโยชน์เพราะเรื่องของระเบียบ มันไม่เข้มแข็ง จึงมีการแสวงหาผลประโยชน์ได้ง่าย เราอาสาเข้ามาทำงานแล้ว คุณจะเป็นคนคิดเล็กคิตน้อยไม่ได้ เราปลูกฝังแนวคิดตรงนี้มาก

ถามว่าท้องถิ่นงอง៉องกันง่ายไหม ก็มีพื้นที่เอา แต่ส่วนใหญ่ ผมเชื่อว่า เริ่มมีคนที่มิวสิคชั่น เสียสละเข้ามาเยอะ เมื่อก่อนอาจเยอะจริง แต่การฟ้องร้องต่างๆ อาจเป็นเรื่องการใส่ความทางการเมือง เราต้องแยกแยะให้ดี

ทางเทศบาลสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ต้องรวมตัวกันให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นโอท็อป เกษตรปลอดสารพิษ หรืออะไรก็ตามแต่ สามารถมา

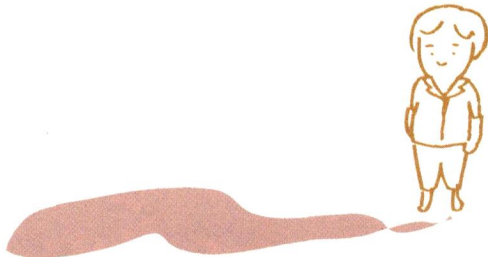
ขอรับการสนับสนุนได้ แต่ทั้งนี้ คุณต้องพึ่งพาตัวเองก่อน ไม่ใช่ไม่ทำอะไรเลย จะมาให้เทศบาลช่วยอย่างเดียว ยังไม่เริ่มอะไรสักอย่าง

ส่วนเรื่องความยากจน มันเป็นเรื่องวิถีที่เปลี่ยนไป นั่นเป็นสาเหตุหนึ่ง แต่ผมว่า เราผลิตกินเองอย่างเดียวก็ไม่พอแล้ว ยังไปส่งออก ถ้าพลาดเมื่อไหร่ คือหนี้สินทันที

ปัญหาภาพรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง คือเรื่องการพัฒนา ไปมองเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เอาเรื่องงบประมาณมาเป็นตัวตั้ง จริงๆ เราต้องพัฒนาคนก่อน บางครั้งไม่จำเป็นต้องลาดยางถนนทุกเส้น ต้องดูเป็นเรื่องๆ ว่าคุณภาพชีวิตของที่นั้นๆ เป็นอย่างไร เราต้องทำให้ทุกคนมีความสุข 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และปัญญา

อย่างของเรา มีคนถามว่า ทำไมไม่สร้างเทศบาลให้ดูดี ๆ ใหญ่ ๆ โต ๆ ผมบอกเลยว่า

‘ยังไม่ถึงเวลา เอาเรื่องคนให้ได้ก่อน’

12 ก่อนจบ รู้จักซากไททรงไร้มากขึ้น

เทศบาลตำบลชาวไทยมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบล ภายใต้แนวคิดการบริหารท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยยึดหลักธรรมาภิบาล นิติธรรม การใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในการขับเคลื่อนงานตำบล โดยมีกลไกการทำงานแบบ Core Team ที่มาจาก ท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐ ภาคเอกชน แนวคิดนี้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2538 จากความคิดที่จะเปลี่ยนมุมมองที่ว่า เจ้าหน้าที่บริหารงานท้องถิ่นเป็นกลุ่มที่แสวงหาผลประโยชน์จากการทำงานให้แก่ตัวเอง และมีความต้องการที่จะพัฒนาคน เพื่อให้ช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน

โดยเริ่มจากการเรียนรู้และเก็บข้อมูลการทำงานกับองค์กรต่าง ๆ ในฐานะเลขาธิการสภาองค์การบริหารส่วนตำบลชาวไทย ด้วยความมุ่งมั่นตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพมากพอ สามารถดูแลพื้นที่ของตนเองได้

ปี 2540 ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งแรก จึงดำเนินนโยบายเร่งปรับปรุงการทำงานโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนในหมู่บ้าน มีนโยบายให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยราชการภาครัฐ เอกชน เพื่อรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินการต่าง ๆ

ซึ่งแนวคิดที่เกิดขึ้นทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น

และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมขององค์การ
โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเป็น
ธรรม ประชาชนให้การยอมรับและเชื่อมั่น

ต่อมามีนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาของเยาวชน
ได้มีการประสานงานกับทางโรงเรียนในพื้นที่จัดให้มี
อาหารกลางวันแก่นักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จัด
ให้มีทุนการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่มีผลการ
เรียนดี มีเกรดเฉลี่ย 2.5 ขึ้นไป และจัดพิจารณาเป็น
พิเศษสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาด้านครอบครัว จนสำเร็จ
การศึกษาในระดับปริญญาตรีโดยไม่ต้องใช้คืน ซึ่งทาง
โรงเรียนและชุมชนเป็นผู้คัดเลือก

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้าน
กีฬาโดยจัดสร้างสนามกีฬา สนับสนุนด้านอุปกรณ์การ
กีฬา เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกีฬาในโอกาสต่าง ๆ เพื่อ
สร้างทักษะให้แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง เช่น ทีมฟุตบอล
ชาชาวไทย FC เป็นต้น

วิถีการผลิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม มักประสบปัญหาเกี่ยวกับราคาผลผลิต
ทางการเกษตรตกต่ำ ทางเทศบาลตำบลจึงมีการประกัน
คุณภาพราคาผลผลิต โดยประสานงานด้านราคาสินค้า
กับพ่อค้าต่างถิ่นในราคาที่ยอมรับได้ทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อ
กระตุ้นให้ผลผลิตออกจากพื้นที่ ทำให้ประชาชนขาย

ผลไม่ได้ราคาที่เป็นธรรมและได้นำผลผลิตออกสู่ต่าง
พื้นที่ได้มากขึ้น

ปี 2545 มีการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริม
กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยเลือก
กลุ่มที่ประสบปัญหา ในขณะนั้นพบว่ากลุ่มสตรีมีความ
ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน (น้ำสำรอง) ให้เป็น
ผลิตภัณฑ์ OTOP แต่ไม่สามารถเก็บรักษาไว้ได้นานและ
ต้องการให้เข้าสู่ระบบ
การแข่งขันทางการ
ตลาด จึงดำเนินการจัด
เวทีพูดคุยลงประชามติ-
การใช้เงินกองทุนเงิน
ล้านเพื่อส่งเสริมพัฒนา
กลุ่ม สตรี ประสาน
หน่วยงานสถาบันการ
ศึกษา เพื่อนำวิทยากร
ทางด้านการผลิตมาใช้
ในการผลิตน้ำสำรองให้
มีคุณภาพ และประสาน
งานองค์กรทางด้าน
สาธารณสุข(อย.)เพื่อ
รับประกันคุณภาพของ

ผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้รับการยอมรับจากตลาดเป็นอย่างดี จึงได้ร่วมมือกับรัฐวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้สูงขึ้น โดยจัดซื้ออุปกรณ์ทางการด้านการผลิต ซึ่งการจัดกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสามัคคีและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสตรีนารายได้สูงขึ้น

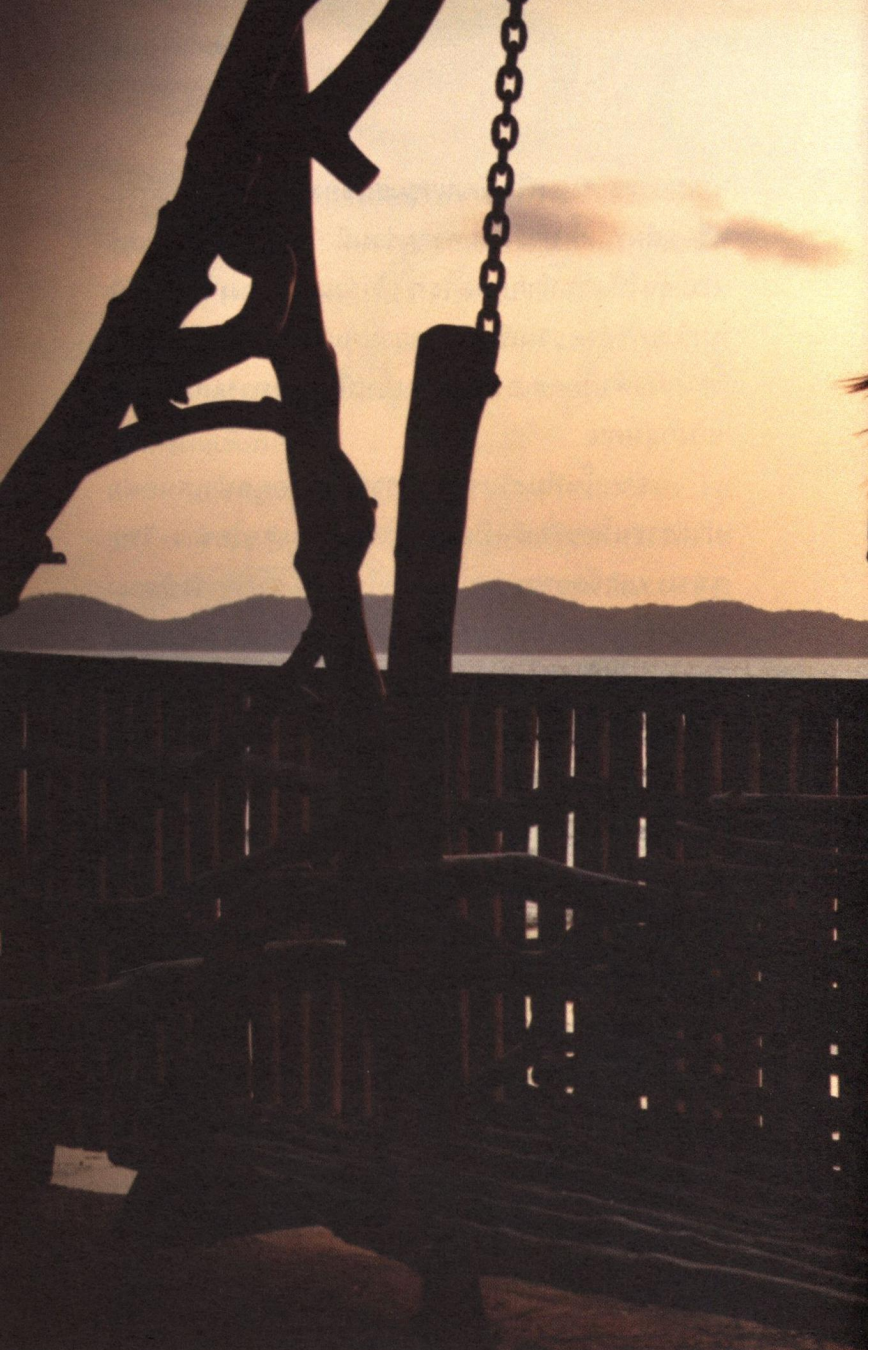
นอกจากนี้ยังมีปัญหาน้ำทางการเกษตร ไม่เพียงพอ ซึ่งเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน จึงได้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำภายในชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือการจัดการน้ำระดับตำบลและหมู่บ้าน ทำให้เกษตรกรได้รับน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรอย่างเพียงพอและลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้มีการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล

ต่อมาในช่วงปี 2550-2552 มีการเปลี่ยนแปลงการทำงานจากเดิม เช่น มีนักวิชาการจากชมรมนักพัฒนาภาคตะวันออก (องค์กรภาคประชาชน) จัดแกนนำชุมชนไปศึกษาดูงานการบริหารงานจากตำบลต้นแบบ จึงนำข้อมูลที่ได้มาปรึกษากัน จึงเกิดการรวมกลุ่มของ Core Team ที่มาจากท้องถิ่น ท้องที่ ภาครัฐ

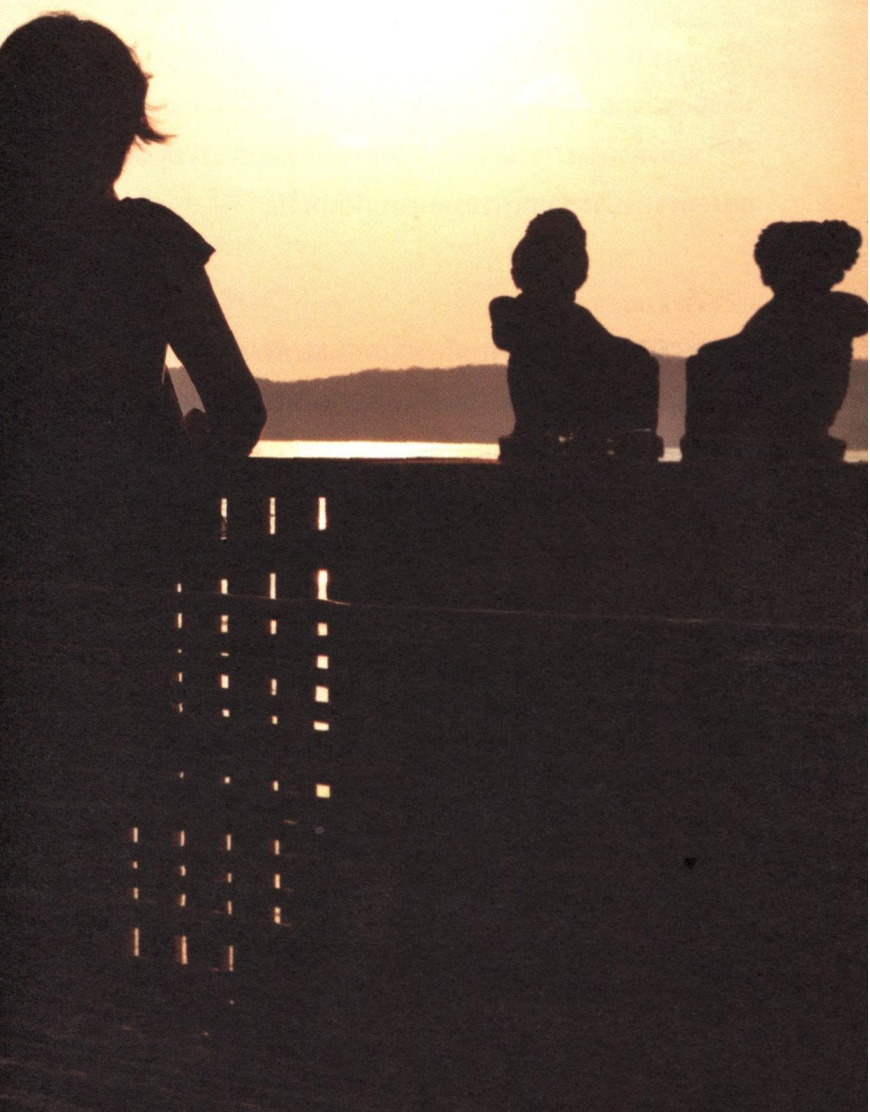
และประชาชน เพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ยั่งยืน มีการ
เชื่อมสัมพันธ์ ประสานความร่วมมือ ลดการขัดแย้งและ
กระตุ้นให้แกนนำกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรม โดยอาศัย
บทบาทของความเชื่อถือ ความคุ้นเคย ความไว้วางใจ
ระหว่างตัวบุคคลเอง ในการเล็งเห็นแนวทางและปัญหา
ของกลุ่มตน

จากนั้นทีมงานจะสรุปรวบรวมข้อมูลนำเสนอต่อ
ประชาชนโดยจัดทำเป็นเป็นวารสาร กระจายข่าว วิทยุ
ชุมชน และจัดการประชุม ก่อให้เกิดแนวความคิดการพัฒนา
ชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืนโดยยึดหลัก ความซื่อสัตย์
เสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วม
ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นกับการทำงานขององค์กร
และให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเกิดเป็น
ชุมชนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในปี 2553 ถึงปัจจุบัน มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้แกนนำ Core Team เข้าร่วม
โครงการตำบลสุขภาวะ สามารถเชื่อมสัมพันธ์กับกลุ่ม
ต่างๆ ให้พร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ตำบลแม่แบบ ส่ง
เสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและ
ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชน ทำให้ประชาชนเกิด
การเรียนรู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่ เห็นคุณค่าของการเป็น
ชุมชนต้นแบบมากขึ้น

กิจกรรมหน้าเที่ยงวชมอื่นๆ ในซากไทพ

กองทุนหลักประกันสุขภาพ

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับกลุ่มแนวคิดการจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยที่เทศบาลเข้าเป็นตำบลนำร่องของกองทุนหลักประกันสุขภาพในปี 2549 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนและได้ดำเนินการดูแลสุขภาพของประชาชนครอบคลุมทุกกลุ่มวัย

ศูนย์พัฒนาครอบครัว

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับกลุ่มแนวคิดการจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยที่เทศบาลมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในปี 2548 มีการตั้งคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนหมู่บ้านและได้เน้นในเรื่องการป้องกันการแก้ไขปัญหาเยาวชนและปัญหาครอบครัว

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับกลุ่มแนวคิดการจัดการท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม โดยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลได้เน้นกิจกรรมในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพเด็ก นอกจากนี้เทศบาลยังได้จัดให้มีรถรับส่งเด็กในตำบลเพื่อลดภาระของผู้ปกครอง

หอกระจายข่าวและเสียงตามสายของตำบล

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับกลุ่ม
แนวคิดการจัดการท้องถิ่นแบบ
มีส่วนร่วม โดยที่เทศบาลต้องการ
ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
ต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

กลุ่มรักท้องถิ่น

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับกลุ่มระบบการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมาย
เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลและป้องกันการ
เสื่อมโทรมของดิน โดยเฉพาะที่เกิดจากการใช้สาร
เคมีทางการเกษตร โดยมีการทำงานของกลุ่มหมอดิน
ประกอบไปด้วย การเชื่อมโยงประสานงานกับสำนักงาน
พัฒนาที่ดินในเรื่อง
ของความรู้ การตรวจ
วิเคราะห์ดิน การ
ฟื้นฟูสภาพดิน การ
รณรงค์และจัดตั้งจุด
เรียนรู้ในการผลิต
ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ใน
การเกษตร

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยง กับ กลุ่มระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ชาวบ้านสามารถนำปุ๋ยอินทรีย์ไปใช้ในการเกษตรเพื่อลดต้นทุนในการผลิต

และทำให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น ปราศจากสารเคมีตกค้างในผลไม้

อาสาสมัครสาธารณสุข

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบอาสาสมัครชุมชน โดยกระทรวงสาธารณสุขมีการจัดสรรให้ทุกหมู่บ้านนำไปดำเนินการดูแลสุขภาพของประชาชน ทำให้เกิดมีอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยเหลือชุมชนซึ่งมีการทำงานประสานกับสถานีนอมนัยในหมู่บ้านเพื่อให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ ป้องกัน และดูแลสุขภาพของประชาชน

หลวงปู่ศุขมุนี

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบอาสาสมัครชุมชน โดยรัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ในการช่วยชีวิตพร้อมกับจัดกิจกรรมการอบรม การช่วยเหลือผู้ป่วยกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งผู้ที่มีจิตอาสาที่ได้รับการคัดเลือกจากท่านั้น ผู้ใหญ่บ้านได้เข้าอบรม จึงนำความรู้ที่ได้รับมาทำงานเชื่อมกับเครือข่าย อปพร. สถานีอนามัย อีกทั้งมีการอบรมฝึกทบทวนร่วมกันทั้งจังหวัดปีละครั้ง

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)

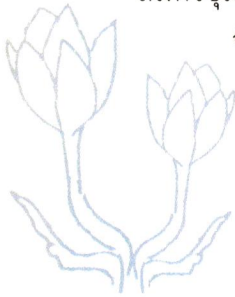
- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบอาสาสมัครชุมชน โดยมีศูนย์ อปพร. มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงานที่ชัดเจนพร้อมกับการประชุมในระดับตำบลเดือนละ 1 ครั้ง และได้รับการสนับสนุน

จากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทางด้านการให้ความรู้ด้านการช่วยเหลืออุทกภัยพร้อมกับสนับสนุนทุก ๆ ด้านที่ อปพร. ต้องการความช่วยเหลือ

ตำรวจอาสา

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบอาสา

สมัครชุมชน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้
จัดโครงการตำรวจอาสาขึ้นพร้อมกับ
สนับสนุนให้คนในชุมชนเข้าร่วม
โครงการ ซึ่งผู้ใหญ่บ้าน ได้คัดเลือก
ตัวแทนที่มีจิตอาสาเข้าไปอบรม และ
มีเจ้าหน้าที่เทศบาลเข้ามาทำงาน
ร่วมกันและออกไปตรวจพื้นที่พร้อม
กับ อปพร.

กลุ่มสตรีตำบลรางไทร

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบอาสาสมัคร
ชุมชน มีการรวมกลุ่มของสตรีให้มีการทำงานสาธารณสุข
ของตำบลโดยมีการคัดเลือกจากสตรีที่มีส่วนร่วมในการ
ทำงานของตำบล

กลุ่มเกษตรกรทำสวน

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชน
โดยระดมทุนด้วยการขายหุ้นให้กับคนในชุมชน เพื่อใช้
เป็นกองทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมประกอบอาชีพ นอกจากนี้
ทางกลุ่มได้ใช้หลักทรัพย์ของกลุ่มสำหรับกู้ยืมเงินจาก
กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตร
มาเป็นทุนในการช่วยเหลือเกษตรกร

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้ชุมชนได้มีออมและกู้ยืมเมื่อเดือดร้อน โดยสมาชิกในชุมชนสามารถจัดการกันเองได้

ชมรมผู้สูงอายุ

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลอย่างต่อเนื่องผ่านช่องทางหอกระจายข่าว มีการจัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการและเทศบาล หนุนเสริมงบประมาณ จัดให้มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน

กองทุนส่งเสริมการลงทุน

- มีกิจกรรมการเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการชุมชน โดยมีมติของผู้เข้าร่วมประชุมให้รวมตัวเป็นแหล่งทุนของตำบลโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการเงินและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของกลุ่มที่เป็นเครือข่ายร่วมกัน

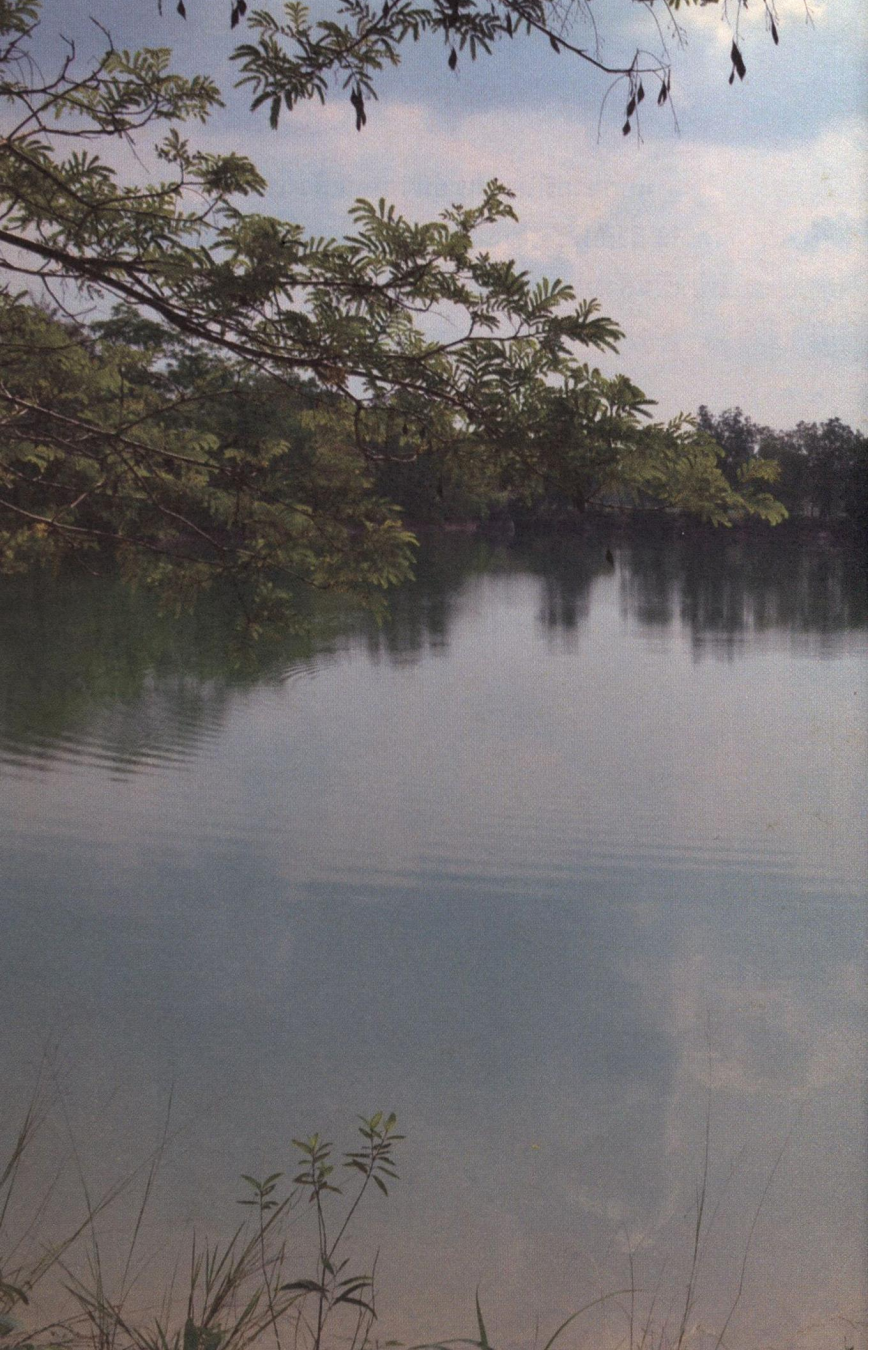
ไฉว์พระ เสริมสิริมงคลก่อนกลับบ้าน

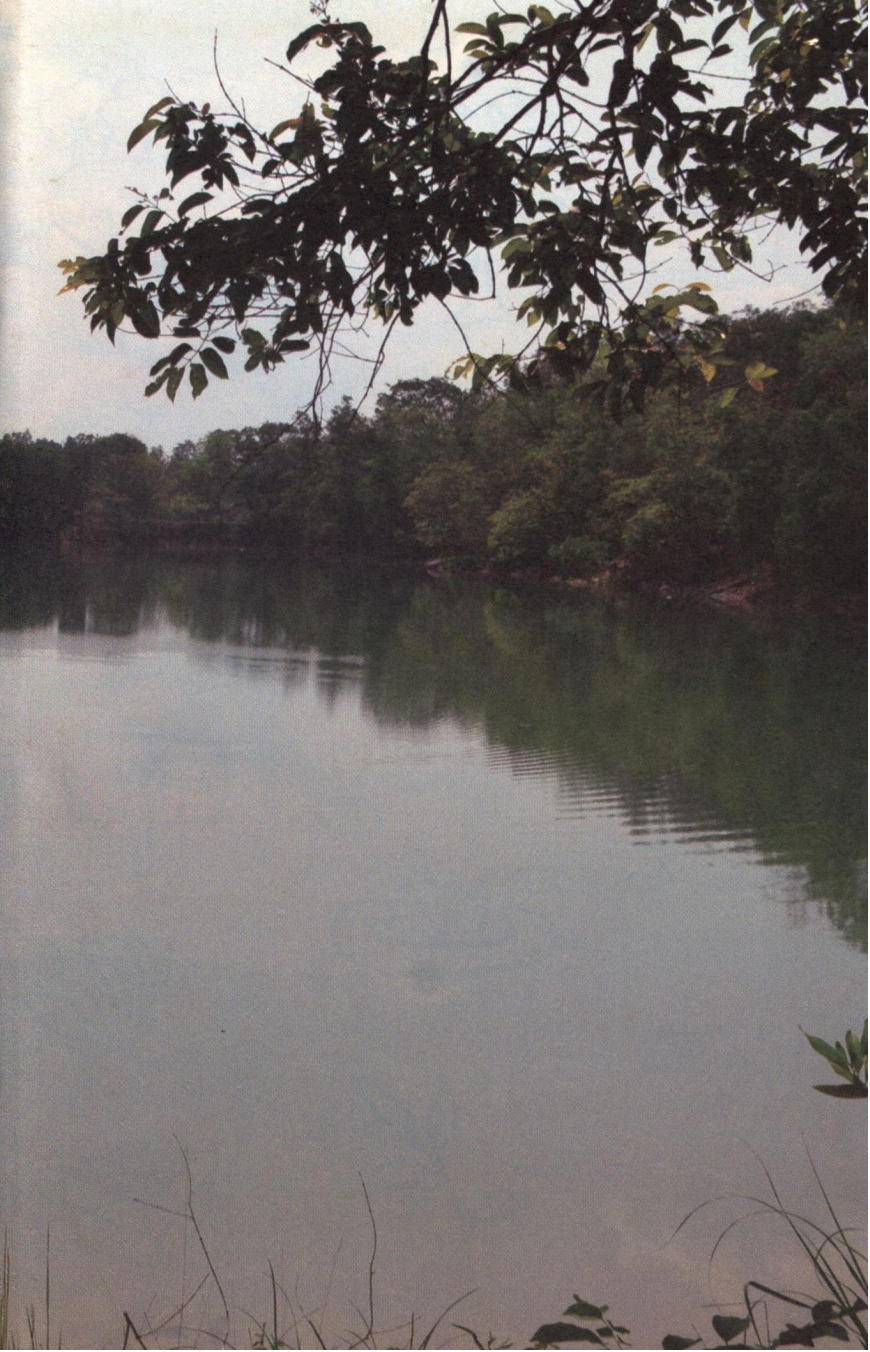

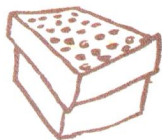
นอกจากมีโฮมสเตย์น่านนอนแล้ว ในชากไทย ยังมี
วัดและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่น่าไปเคารพสักการะก่อนกลับบ้าน
เพื่อเป็นสิริมงคลของชาวพุทธ

- 1.ศาลาลักทอง 9 หลัง วัดวังทอง
- 2.วัดชากไทย หลวงพ่อเพชร
- 3.วัดเนินมะหาด หลวงพ่อใหญ่

หลังการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากกว่า 40 ปี
จะมีสักกี่ชุมชนที่คนในชุมชนไม่ประสบปัญหาความยากจน
ไม่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือไม่ประสบปัญหาสุขภาพ

จากสถานการณ์ดังกล่าวถึงเวลาแล้วหรือยังที่สังคมไทยควรกลับมา
เน้นการพัฒนาที่ไม่มองแต่มิติประสิทธิภาพ
การสร้างมูลค่าและกำไรหรือการตลาดด้านเดียว
แต่ควรจะเป็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคม

เราไม่ควรลดทอนผู้คนลงไปเป็นเพียงตัวเลข
หากควรเป็นเพื่อส่งเสริมศักยภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
คำตอบสำหรับคำถามข้างต้นนี้ คงจะต้องช่วยกันค้นหา
ไม่ว่าจะใช้ระยะเวลานานเท่าไร

ISBN-13: 978-616-7374550

9 786167 374550